

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra matematiky

Diplomová práce

Bc. Pavel Šustr

Finanční gramotnost žáků druhého stupně ZŠ

Olomouc 2017

Vedoucí práce: Mgr. David Nocar, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci zpracoval sám s přispěním vedoucího práce a používal jsem pouze literaturu v práci uvedenou. Dále prohlašuji, že nemám námitek proti půjčování nebo zveřejňování mé diplomové práce nebo jejích částí se souhlasem katedry.

Datum: 15. 1. 2007

.....

Podpis autora

Poděkování

Velice moc tímto děkuji panu Mgr. Davidovi Nocarovi, PhD., mému vedoucímu práce, za vedení, pomoc, připomínky a čas, který mi věnoval.

Děkuji mým skvělým přátelům, Davidovi Ratajovi a Pavlíně Blažejové, kteří mě po celou dobu podporovali při psaní diplomové práce, dávali mi nápady, co psát dál a konzultovali se mnou různé části diplomové práce. Byli a jsou mi oba obrovskou oporou a nebýt jich, tak bych tuto diplomovou práci nedopsal.

Děkuji Michalovi Očenáškoví, mému sponzorovi ve společnosti ZFP Akademie. Nebýt Michala, tak jsem nikdy nepřišel na tohle téma a nikdy by mě nenapadlo psát práci na téma finanční gramotnost. Michal mě inspiroval od doby, co jsem ho poznal a stále mě velice inspiruje. Jsem velice rád za čas, který mi věnuje a za všechny zkušenosti a znalosti, které mi předal a stále předává. Jsem mu velice vděčen. S humorem často říkám, že Michal Očenášek je můj bohatý táta.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Definování finanční gramotnosti.....	8
3	Finanční gramotnost v RVP ZV.....	12
3.1	Standard finanční gramotnosti pro ZŠ.....	14
4	Začněme od základů.....	18
5	Programy na peníze.....	24
5.1	Bez práce nejsou koláče.....	25
5.2	Peníze kazí charakter.....	25
5.3	Peníze budou, my nebudeme.....	26
5.4	Peníze ke mně chodí rychle a snadno.....	26
5.5	Peníze přináší svobodu a nové možnosti.....	26
5.6	Miluji peníze a miluji sám sebe.....	27
6	Jak to celé uchopit?.....	30
7	Programy v mozku.....	34
7.1	Rozděl na aktiva a pasiva.....	35
7.2	Otevřené otázky.....	36
7.3	Uzavřené otázky.....	38
8	Výsledek dotazníku.....	42
8.1	Aktiva a pasiva.....	42
8.2	Co udělat s tisícikorunou?.....	43
8.3	Nejlepší způsob, jak zbohatnout.....	44
8.4	Nejrychlejší způsob, jak zchudnout.....	46
8.5	Důležitost peněz.....	48
8.6	Tvrzení.....	49
8.7	Peněžní svoboda.....	50
8.8	Peníze a práce.....	52

9	Akční kroky.....	54
9.1	Transformace vzdělávacího systému	60
9.2	Učme kvalitní věci	61
10	Závěr.....	65
11	Seznam použité literatury	66
12	Přílohy	68
12.1	Seznam obrázků	68
12.2	Seznam tabulek	68
12.3	Seznam grafů.....	68
12.4	Vzor dotazníku	69
13	Anotace.....	70

1 Úvod

Žijeme v době, kdy se více než kdy dříve prohlubuje propast mezi bohatými a chudými. Bohatí stále více bohatnou, chudí stále více chudnou a střední třída je stále menší. Přejde den, kdy střední třída vymizí úplně a zbydou jen lidé bohatí nebo lidé, kteří budou přežívat ze dne na den. V čem tkví to kouzlo, proč jedna skupina má peněz více než dost a druhá jich má zase málo? Co bohatí mají navíc oproti střední třídě a chudým lidem? Odpověď zní informace. Vysokou finanční gramotnost a pozitivní vztah k penězům.

Každý rodič jistě chce pro svoje dítě to nejlepší. S čímž souvisí jistě i peníze a prestiž v životě. Chceme-li však, aby stále zvětšující se propast mezi chudými a bohatými přestala růst a rozdíly mezi těmito skupinami se začaly zmenšovat, je třeba již od dětství učit děti základům peněz, a programovat jejich postoj k penězům.

Tato diplomová práce se skládá z teoretické části a z části praktické. V teoretické části se podíváme na finanční gramotnost z nadhledu a ukážeme si, jak odlišná se zdá, když se na ni díváme z různých úhlů. Vysvětlíme si, o čem jsou peníze. Nakousnu zde problém, se kterým se setkáváme ve škole, kde se učí finanční gramotnost. Vysvětlím, proč, pokud budeme stále pokračovat ve stejném postupu učení finanční gramotnosti dětí na školách, nikdy děti finančně gramotné nebudou. Až na pár procent, které k tomu ale přijdou jinak než ve škole. Vysvětlím a popíšu, co jsou to programy v mozku, jak fungují, a proč je důležité věnovat jim velkou pozornost. Také zde vysvětlím, jakou hrají roli ve finanční gramotnosti a na závěr to propojím dohromady a řekneme si, proč je důležité věnovat pozornost jak informacím, tak i programům v mozku na peníze. Protože pokud nevěnujeme pozornost jedné složce, děláme práci špatně.

Cílem teoretické části je tedy podívat se na finanční gramotnost jako celek složený z menších částí, které musí spolupracovat a být rozvíjeny dohromady. Zároveň je také cílem podívat se na finanční gramotnost z různých úhlů a popsat trochu netradiční přístup, o kterém se v dnešní společnosti moc nemluví, i když má tento přístup vědecké základy – mluvím zde o programech v mozku na peníze.

Další část, praktická, je založená na dotazníku, který jsem vytvořil. Dotazník je zaměřený hlavně na programy na peníze, které mají děti v hlavě. Obsahuje otázky, ze kterých jasně určíme, a řekneme si o tom více, jaký vztah zaujímají děti k penězům. Na základě jejich odpovědí je možné i předurčit, jestli dané dítě bude v životě patřit do bohaté třídy, chudé třídy nebo do stále ubývající a zmenšující se střední třídy. K dotazníku jsem přistupoval absolutně

bez jakéhokoliv očekávání. Neověřoval jsem žádné hypotézy, ale zkoumal jsem, co vlastně děti za programy na peníze v hlavě mají.

Cílem praktické části je prozkoumat, jaké programy v mozku na peníze mají děti, které mají na školách předmět finanční gramotnost. Rozeberu jednotlivé programy, ukážeme si jednotlivé typy chování, které pramení z každého programu v mozku na peníze. Výsledky dotazníku si ukážeme graficky a zhodnotíme úroveň finanční gramotnosti, na které se žáci nachází. V této diplomové práci si rozebereme každou otázku postupně, a také každou odpověď si více rozvedeme, abychom celistvě a plně pochopili problematiku finanční gramotnosti.

2 Definování finanční gramotnosti

Finanční gramotnost byla v České republice definovaná v roce 2006 v rámci činnosti mezirezortní Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání. Na této definici se shodly Ministerstvo financí a tělovýchovy ČR a Česká národní banka, ve spolupráci se spotřebitelskými a profesními sdruženími. Uvádím zde definici finanční gramotnosti, kterou jsem převzal z dokumentu *Národní strategie finančního vzdělávání*, který představuje ústřední dokument pro finanční vzdělávání v České republice.

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ [1]

Zde vidíme, že definice říká, že finančně gramotný člověk je takový člověk, který logicky umí jednat s penězi a jedná tak. Člověk, který logicky uvažuje nad svým tokem peněz a logicky se rozhoduje. Zde si vypůjčím výraz Homo Economicus – člověk, který logicky přemýšlí o svých penězích. Později se k tomuto výrazu vrátím.

Finanční gramotnost je velmi obsáhlý soubor kompetencí, provázaný s mnoha dalšími gramotnostmi, např. gramotnost numerická – schopnost získávat, používat, interpretovat a sdělovat matematické informace a představy tak, aby je dokázali využívat ke zvládnutí matematických nároků řady situací v životě.[2] S tím také související gramotnost matematická – schopnost jedince poznat a pochopit roli, kterou hraje matematika ve světě, dělat dobře podložené úsudky a proniknout do matematiky tak, aby splňovala jeho životní potřeby jako tvořivého, zainteresovaného a přemýšlivého občana.[3] Jelikož se v současné době lidé stále více zadlužují, dostávají se do problémů, neví, jak tyto problémy řešit, jaké z toho plynou následky, na koho se obrátit a čemu se vyhnout, aby se nedostali ještě do větších nesnází, je důležitá i určitá úroveň gramotnosti právní – orientace v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také možnostech, kam se obrátit o pomoc a podobně bychom našli určitou provázanost s mnoha dalšími gramotnostmi. Z toho je patrné, jak je systém finanční gramotnosti složitý, ale také důležitý pro zodpovědný přístup k životu ve společnosti.[4]

Finanční gramotnost bývá někdy stručněji označována jako soubor kompetencí nutných k efektivní správě osobních a rodinných financí. Z tohoto pohledu v sobě zahrnuje tři složky, někdy označované jako dílčí specifické gramotnosti:

- Gramotnost peněžní – představuje kompetence nutné pro správu jak hotovostních, tak bezhotovostních peněz, finančních transakcí, nástrojů k tomu určených (správa běžných či spořicíh účtů a dalších spořicíh produktů, používání bankomatů, internetového či mobilního bankovníctví, debetních či kreditních karet, popř. i tzv. obálková metoda).
- Gramotnost cenová – představuje kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům (ceny zboží, daně, slevy, ceny finančních nástrojů a služeb včetně poplatků a různých úrokových sazeb).
- Gramotnost rozpočtová – představuje kompetence nezbytné pro správu osobního nebo rodinného rozpočtu (přehled o svých nebo rodinných příjmech a výdajích, stanovování cílů a priorit dle svého nebo rodinného rozpočtu) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost také zahrnuje správu finančních aktiv (spoření, investice) a pasiv (úvěr, půjčka, pojištění, hypotéka, leasing).[4]

Existuje ještě jedna gramotnost, která je nadřazená gramotnosti finanční, a to *ekonomická gramotnost*. Finanční gramotnost je potom jen jedna z částí, ze které se ekonomická gramotnost skládá. Ekonomická gramotnost bere v potaz veškeré další aspekty, které se týkají ekonomických aspektů života. Jedná se o chození do práce – vydělávání peněz, nakupování – poznávání, že si nemohu vše dovolit, poznání, že výdaje jsou omezeny rodinným rozpočtem. Dále do ekonomické gramotnosti patří akce a slevy, které na mě působí, a se kterými se jakýmkoliv způsobem dostanu do kontaktu, uvědomění si, že vše kolem mě někomu patří a také tato gramotnost zahrnuje první kroky, kdy sám začínám hospodařit s vlastními penězi atd. [16]

Na druhé straně si zde však také uveďme definici finanční gramotnosti podle amerického podnikatele a investora Roberta Kiyosakiho. Ten říká, že *„finanční gramotnost je soubor znalostí a dovedností, které slouží k dosažení finanční nezávislosti.“* Pan Robert Kiyosaki definuje finanční nezávislost jako *„stav, kdy celkový pasivní příjem člověka překročí jeho celkové náklady. V tu chvíli může odejít ze zaměstnání, aniž by to ovlivnilo jeho životní standard.“* [5] Robert Kiyosaki také definuje 4 schopnosti, které finančně gramotný člověk musí mít a které musí rozvíjet. Jsou to:

1. Schopnost získat peníze – podle Kiyosakiho je tohle nejčastější starost podnikatelů a investorů, a závisí na umění získat peníze celá jejich budoucnost. Proto ji také považuje za nejdůležitější.

2. Schopnost číst cashflow – Člověk finančně gramotný by se měl orientovat ve svém cashflow a měl by dokázat jej správně číst a rozumět mu. Takový člověk s ním umí i pracovat a přizpůsobovat různé strategie.
3. Schopnost udržet si peníze – Pod touto schopností se skrývá rozdělení peněz mezi více účtů, rozložení a plánování peněz, odkládání část peněz atd. Veškeré této činnosti předchází znalost různých produktů, abychom věděli, kam peníze převést, aby pracovali pro nás. Na což navazuje čtvrtá schopnost.
4. Schopnost zhodnotit své peníze – Touto schopností se myslí umět využívat pravidlo *Peníze dělají peníze*. Znalost finančního trhu, umění rozložit peníze, rozložit a tím snížit riziko a správně investovat zajistí větší příjem peněz, tím i větší cashflow a hlavně tím dosáhneme pasivní příjem.[6]

Pan R. Kiyosaki také rozdělil lidi do čtyř kvadrantů podle toho, odkud těmto lidem přitékají peníze. Lidé v různých kvadrantech mají i různou úroveň finanční gramotnosti.

Obr. 1 – Cashflow kvadrant

Kvadrant Z – Zaměstnanci. Lidé, kteří chodí každý den pravidelně do zaměstnání a pracují pro někoho. Tito lidé mají nízkou finanční gramotnost a mění svůj čas za peníze. V tomto kvadrantu se nachází nejvíce procent lidí.

Kvadrant S – Osoby samostatně výdělečně činné (soukromníci). Tito lidé, stejně jako předchozí skupina, mají nízké finanční gramotnost a prodávají svůj čas za peníze. Pracují mnohem více než lidé, kteří jsou zaměstnanci. Paradoxně, v tomto kvadrantu se nachází nejvíce lidí, kteří dělají to, co je skutečně baví.

Kvadrant M – Majitelé podniků. Sem patří lidé, kteří vlastní firmu o 50 zaměstnancích a více. Jsou to lidé, kteří již nemusí pracovat pro peníze, firmu jim vede manažer, a tyto lidé si užívají pasivního příjmu, který jim firma vydělává. V tomto kvadrantu se nachází lidé s vysokou úrovní finanční gramotnosti.

Kvadrant I – Investoři. Lidé s nejvyšší úrovní finanční gramotnosti. Za tyto lidi pracují jejich peníze. Mají vybudovaný pasivní příjem ze svých investic, a stejně jako lidé z kvadrantu *M*, už nikdy nemusí pracovat.[7]

Když se podíváme na rozdělení, můžeme určit, že vlevo se nachází lidé, kteří pracují pro peníze a vpravo se nachází lidé, kteří nechávají své peníze pracovat za ně (nebo jiné lidi). Paradoxní je, že vlevo je 90 % všech lidí, vpravo zbylých 10 %. Co se týče ale peněz, tak vlevo se točí jen 10 % všech světových peněz, o které se dělí 90 % lidí, vpravo se točí 90 % všech světových peněz, o které se dělí 10 % lidí. Není to zvláštní? Zajímavý nepoměr. Hlavní příčinou je dle Roberta Kiyosakiho to, že školy a rodiče nevychováají žáky tak, aby se začlenili na pravou stranu, nýbrž na levou. O tomhle budeme ještě více mluvit později, kdy poukážu na věci, jak programujeme děti na to, aby se staly dobrými zaměstnanci.

Když si znovu přečteme obě definice finanční gramotnosti, které jsem uvedl na začátku textu, jistě si všimneme, že se v jednom bodě podobají – obě říkají, že finanční gramotnost je soubor znalostí a dovedností pro správné manipulování a nakládání s penězi. Stále jsme na logické úrovni a stále se bavíme o logickém zacházení s penězi. Proto zde uvedu kontroverzní názor, který velice propaguje světoznámý transformační řečník, spoluzakladatel asociace transformačních leadrů, neurovědec, spisovatel a autor programů Neurorestart, Jiří Vokáč Čmolík. J. V. Čmolík nikdy neřekl žádnou definici finanční gramotnosti, ani žádným způsobem nedefinoval finanční gramotnost. Propaguje však názor, že peníze jsou o vztahu. Jak sám říká: „*Homo economicus, tak zvaný člověk racionálně uvažující o penězích, je pouze zbožné přání akademiků. Nikdo takový neexistuje a nikdy neexistoval. Peníze jsou o vztahu a to, jestli peníze máte nebo nemáte je výsledek vašeho programu, který máte v mozku.*“[8] Na první pohled tu máme definici, která se vůbec neslučuje v žádném bodě s definicemi předešlými. V dalších částech této diplomové práce ukážu, že jedna definice souvisí s druhou a ukážu také, že definice finanční gramotnosti je vlastně spojení těchto tří definic, protože když se řekne finanční gramotnost v širším slova smyslu, zahrnuje vše, co jsem právě popsal.

3 Finanční gramotnost v RVP ZV

Systematická podpora finanční gramotnosti v ČR započala v roce 2006. Učitelé mohli začít v rámci svého dalšího vzdělávání navštěvovat kurzy finanční gramotnosti a připravovat se tak na zakomponování finanční gramotnosti do výuky. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, který měli učitelé k dispozici z roku 2007, a posléze aktualizovaný v roce 2010 se přímo s pojmem finanční gramotnost nesetkáme. Přesto tento strategický dokument poskytoval spoustu prostoru a potenciálu k jejímu začlenění a rozvoji. Již v úvodu tohoto dokumentu se uvádí: „*Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.*“ Zde je jistě patrné, že kompetence vyplývající z finanční gramotnosti lze a je dokonce nutné je považovat za součást základu všeobecného vzdělání orientovaného na situace blízké životu a na praktické jednání.[9]

Jak ale definuje klíčové kompetence základního vzdělání RVP ZV? „*Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu. Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají. Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: Kompetence k učení,*

kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní.[9]

Pokud si uvědomujeme kompetence vyplývající z finanční gramotnosti, dokázali bychom je vidět v každé větě výše uvedené citace. Jistě si nedovedeme představit osobní rozvoj a uplatnění člena společnosti bez finanční gramotnosti. Obecně přijímané hodnoty v současné společnosti zcela jistě zahrnují i kompetence této gramotnosti přispívající ke spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti. [3]

I když jsme již uvedli, že zde prozatím nebyly přímo vymezeny specifické oblasti pro rozvoj finanční gramotnosti, neznamenalo to, že by základní školy nemohly tuto problematiku začlenit do svých školních vzdělávacích programů dřív, než by se dočkaly příslušné aktualizace tohoto dokumentu. Problematika finanční gramotnosti je provázána s mnoha jinými gramotnostmi a z hlediska rozdělení vzdělávacího obsahu v rámci RVP ZV do specifických vzdělávacích oblastí ji lze zakomponovat do oblastí: Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Člověk a zdraví. Téměř v každé oblasti bychom našli prostor pro podporu finanční gramotnosti a stejně tak bychom mohli postupovat i v rámci průřezových témat.[3]

„RVP ZV otevírá možnosti práce s finanční gramotností především v pasážích, které se týkají praktického života, kritického přístupu k informacím, užívání logických, matematických a empirických postupů při řešení problémů, zodpovědnosti za svá rozhodnutí, aktivit potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru. Za dominantní je pro rozvoj finanční gramotnosti považována kompetence k řešení problémů. V obecné rovině je v klíčových kompetencích zahrnuto vše, co vyplývá z definice finanční gramotnosti.[4]

Učitelé, respektive školy začaly plnit funkci budování a rozvoje finanční gramotnosti svých žáků zakomponováním příslušných témat do svých ŠVP a tím naplňovat standardy finanční gramotnosti definované v dokumentu *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. [3]

Od 1. 9. 2013 přišel v účinnost upravený RVP ZV. Finanční gramotnost je zde zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a společnost. Do charakteristik těchto vzdělávacích oblastí je doplněno, že jsou žáci seznamováni se světem financí a že tyto oblasti přispívají k rozvoji finanční gramotnosti. Pokud se podobné vyjádření nevyskytuje ve ŠVP, doporučuje se jeho doplnění do charakteristik vyučovacích předmětů, ve kterých bude finanční

gramotnost ve škole realizována. Finanční gramotnost je potřeba realizovat v součinnosti se vzdělávacím oborem Matematika a její aplikace a Informační a komunikační technologie. Předpokládá se, že finanční gramotnost bude nejčastěji začleňována na 1. stupni ZŠ do vyučovacích předmětů vzniklých ze vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a na 2. stupni ZŠ do předmětů ze vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Finanční gramotnost je také vhodné realizovat v předmětu ze vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a svět práce. Pokud je do těchto předmětů finanční gramotnost zařazena, je vhodné na toto upozornit také v charakteristikách těchto vyučovacích předmětů v ŠVP.[3]

Finanční gramotnost je vhodné integrovat do stávajících předmětů nebo je také možné vytvořit nový vyučovací předmět zaměřený přímo na finanční gramotnost.[10]

3.1 Standard finanční gramotnosti pro ZŠ

Standardy finanční gramotnosti vymezuje již zmíněný dokument *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*, který vznikl jako společný dokument Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, vypracovaný na základě usnesení vlády č. 1594 ze dne 7. prosince 2005 a aktualizovaný v prosinci 2007 v souladu se Strategií finančního vzdělávání. Tento dokument uvádí: „Z definice finanční gramotnosti vycházejí konkrétní standardy finanční gramotnosti, které stanovují ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé cílové skupiny, resp. cílový stav finančního vzdělávání pro různé stupně vzdělávání. Tyto standardy jsou následně implementovány do RVP (u počátečního vzdělávání na ZŠ a SŠ) či slouží jako východisko při tvorbě konkrétních vzdělávacích programů a aktivit směřujících k rozvoji a zvyšování úrovně finanční gramotnosti žáků a dospělé populace (u dalšího vzdělávání), resp. specifických cílových skupin.“[11]

Aby bylo možno naplňovat standardy finanční gramotnosti na ZŠ, správně uchopit tuto problematiku a vhodně ji žákům podat, potřebují i učitelé získat určité zkušenosti, doporučení, metodické materiály a vzorové příklady z této oblasti. Na přípravě těchto podkladů spolupracuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Národní ústav pro vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání a Ministerstvo financí. Další materiály připravují a vydávají i jiné subjekty, ze kterých si školy mohou vybírat příklady a inspirovat se tak při přípravě vlastních podkladů do ŠVP. Jak je vidět, v této oblasti podpory finanční gramotnosti

žáků se angažují i finanční poradenské společnosti, neboť i pro ně je pak jednodušší komunikace s klienty finančně gramotnými.[3]

I když dochází k aktualizacím Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, můžeme vycházet ze standardů definovaných v dokumentu Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Tento dokument předkládá standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání (1. stupeň ZŠ a 2. stupeň ZŠ). V následujících tabulkách si uvedeme tyto standardy pro jednotlivé stupně odděleně.[3]

Standard finanční gramotnosti pro 1. stupeň základní školy	
Peníze	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> • Hotovostní a bezhotovostní forma peněz • Způsoby placení • Banka jako správce peněz 	<ul style="list-style-type: none"> • Používá peníze v běžných situacích • Odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze
Hospodaření domácnosti	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> • Rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti • Nárok na reklamaci 	<ul style="list-style-type: none"> • Na příkladu ukáže, proč není možné realizovat všechny chtěné výdaje
Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> • Úspory • Půjčky 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy

Tabulka č. 1 – Standard finanční gramotnosti pro 1. stupeň ZŠ[11]

Standard finanční gramotnosti pro 2. stupeň základní školy	
Peníze	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> • Nakládání s penězi • Tvorba ceny • Inflace 	<ul style="list-style-type: none"> • Na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení • Na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH • Objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny • Popíše vliv inflace na hodnotu peněz
Hospodaření domácnosti	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> • Rozpočet domácnosti, typy rozpočtů, jejich odlišnosti • Základní práva spotřebitelů 	<ul style="list-style-type: none"> • Sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje domácnosti, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů • Objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu • Vysvětlí, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele
Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
<ul style="list-style-type: none"> • Služby bank, aktivní a pasivní operace • Produkty finančního trhu pro investování a pro získání prostředků • Pojištění 	<ul style="list-style-type: none"> • Uvede příklady použití debetní a kreditní platební karty, vysvětlí jejich omezení • Uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s valnými

<ul style="list-style-type: none"> • Úročení 	<p>prostředky (spotřeba, úspory, investice)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uvede a porovná nejčastější způsoby krytí deficitu (úvěry, splátkový prodej, leasing) • Vysvětlí význam úroku placeného a přijatého • Uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít
---	--

Tabulka č. 2 – Standard finanční gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ[11]

U tohoto standardu není vymezeno ani doporučeno, do které vzdělávací oblasti by měl být začleněn. Důvod je prostý, jak již bylo uvedeno v předcházejících částech této kapitoly, problematika finanční gramotnosti zasahuje svým charakterem téměř do všech vzdělávacích oblastí vymezených RVP ZV.

4 Začneme od základů

V předchozích kapitolách jsme si definovali finanční gramotnost a ukázali jsme si, jakým způsobem je finanční gramotnost jako předmět začleněna do RVP ZV. Tuto kapitolu jsem pojmenoval „Začneme od základů“ a zaměřím se v ní právě na učivo, které je dětem předkládáno ve škole. Uvedu důvody, proč způsob, jakým je finanční gramotnost předkládána není účinný a proč tímto způsobem nikdy nedosáhneme efektu, kterého bychom si přáli, a to mít finančně vzdělané obyvatelstvo, hlavně v tomto případě děti. Vycházím z definice finanční gramotnosti od R. Kiyosakiho – „*finanční gramotnost je soubor znalostí a dovedností, které slouží k dosažení finanční nezávislosti.*“

Jako první si musíme uvědomit koncept, který znají všichni bohatí a úspěšní lidé. Všechny mé informace, o které se opírám, a o kterých zde v diplomové práci píš, pochází od úspěšných a bohatých lidí. A to z knih, CD nahrávek nebo z osobního setkání a komunikace. Proč čerpám hlavně od nich vysvětlím v této kapitole. Vraťme se však ke konceptu, o kterém jsem začal mluvit. Ten koncept zní: *Koho posloucháte?*[12]

Tohle je velmi důležité. Zopakuji to ještě jednou. *Koho posloucháte?* Kdo vyučuje finanční gramotnost na školách? Učitelé. Učitelé, kteří mají kurzy a účasti na přednáškách o finanční gramotnosti, a tím získali oprávnění tento předmět vyučovat. Vše potvrzené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Samozřejmě, tohle je v pořádku, ale kdo přednášel na těchto kurzech, seminářích a přednáškách pro učitele? Hádám, že nějaký lektor, který má v tomto oboru něco vystudovaného. A jsme u toho. Dovoluji si tvrdit, že minimálně v 99 % případů to nebyl člověk, který by sám podnikal, investoval, člověk, který by finanční gramotnost sám využíval ve svém životě. Jistě to nebyl člověk, který budoval nebo buduje podniky, obchoduje s cennými papíry, vede firmy. Hádám, že to byl jistě člověk, který byl zaměstnaný v nějaké agentuře nebo člověk OSVČ. Aha, a jsme u toho. *Koho posloucháte?*

Jak člověk, který ve svém životě nedělá to, o čem mluví, může předat dál? Že si informace nastudoval? Dobře, ale jakou máme jistotu, že jim opravdu rozumí? Vědět a nekonat znamená nevědět. Pozor na to. Vědět a nekonat znamená nevědět. Možná pár lidí, kteří vedou takové kurzy a semináře jsou bohatí, mají hodně peněz, ale potom, když s nimi mluvíte, zjistíte, že peníze nevydělali tím, že by budovali podniky, investovali, ale že všechny peníze vydělali tím, že pořádají školení a semináře. Takže *Koho posloucháte?*[12]

Učitelé se zúčastní takového školení, někdy i více takových školení, protože jedno školení samo o sobě je málo. Projdou různými semináři, naučí se informace, hodně informací

se učí nazpaměť, protože je sami nepoužívají ve svém životě. A potom stojí před třídou plnou dětí a vzdělávají děti v oblasti finanční gramotnosti. Jak ale můžou takoví lidé předat dětem informace o tom, jak být finančně gramotnými, když sami finančně gramotní nejsou? Ptáte se, jak to, že nejsou, když prošli přece plno školení? No, protože kdyby byli finančně gramotní, tak by podle toho i jednali. Jejich život by byl jiný. Ale tito lidé, učitelé, jsou jen zaměstnanci. Zaměstnanci školy, státu, kteří chtějí jistý plat, výhody a ve stáří důchod. Tito lidé nedokáží děti naučit, jak být finančně svobodní, co dělat, aby si vybudovali rentu, aby si vytvořily aktiva, která by jim generovala peníze.

Uvedu příklad, abychom si lépe dokázali představit situaci, o které zde píšu. Je to jako byste se chtěli stát špičkovými kuchaři, a tak se přihlásili do školy vaření. A učil by vás kuchař, který si přečetl 100 kuchařek, zúčastnil se nějakých školení, ale sám v životě dělal pouze míchaná vejčička. Jistě mi dáte za pravdu, že takový kuchař by vás nemohl naučit vařit špičková jídla, když umí jen míchaná vejčička. Je jedno, kolik receptů má v hlavě. Vědět a nekonat znamená nevědět. Není vůbec nic špatného na míchaných vejčičkách, stejně jako není vůbec nic špatného na tom, že se někdo rozhodne být zaměstnancem. [12] Není vůbec nic špatného na člověku, který touží po jistotě výplaty a výhodách zaměstnání. Takový člověk má prostě ve svém systému hodnot jistotu, a to je v pořádku. Ale nemůžeme od takového člověka očekávat, že naučí druhé finanční gramotnosti. Je to nesmysl.

Možná vás zde napadá otázka, jak tedy zbohatli ti bohatí a úspěšní, kteří mají vysokou úroveň finanční gramotnosti. Každý z nich byl vždy v blízkosti člověka, který už bohatý byl. Každý z nich si ve svém okolí našel člověka, který měl to, co oni chtěli, a takového člověka se držel. Učili se od něj a četli knihy od lidí, kteří dosáhli úspěchu a měli v životě to, co oni také chtěli. A hlavně všechny své poznatky ihned aplikovali ve svém životě. Vše, co se dozvěděli, každý nový poznatek, který se naučili, ihned aplikovali do praxe, na svůj vlastní život. Dává to smysl?[12]

Já, když jsem se chtěl začít vzdělávat v oblasti finanční gramotnosti, jsem se rozhodl vstoupit do společnosti ZFP Akademie. Tohle je vzdělávací společnost, která má akreditaci od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, certifikát „B“ udělený od společnosti IES a co je důležité na vzdělávacích seminářích přednáší jen lidé, kteří již dosáhli úspěchu a ukázali ve vlastním životě, že jsou opravdu finančně gramotní. A když jsem šel do této společnosti, tak jsem si za svého sponzora (člověk, který je můj „nadřízený“) vybral Michala Očenáška, což je člověk, který tuto společnost zakládal společně s manželí Poliakovými. Já jsem věděl,

že tento člověk má přesně to, co chci i já, a tak jsem se od něj nechal vést a mentorovat. A každou věc, kterou mě Michal naučil, a kterou jsem se dozvěděl na semináři, jsem ihned aplikoval v praxi. Zajímavé je, že Michal Očenášek nemá ani maturitu. Škola mu moc nešla. Přesto má však vysokou úroveň finanční gramotnosti a může tak hodně předat dalším lidem. Tím chci říct, že je nesmyslné vzdělávat se ve finanční gramotnosti u lidí, kteří mají před jmény a za jmény tituly, ale jsou jen zaměstnanci nebo OSVČ a nebudují žádné podniky ani neinvestují. Důležité je učit se od lidí, kteří prokázali, že jsou finančně gramotní. I děti by se měly od takových lidí učit, pokud chceme, aby opravdu zvyšovali svou úroveň finančního vzdělání. Takže opět zopakuj koncept, který je snad nejdůležitější: *Koho posloucháte?*

Také když jsem se začal já v této oblasti vzdělávat, když začal Roberta Kiyosakiho vzdělávat jeho bohatý táta, oba jsme začali od základů. Procházel jsem učebnice pro 2. stupeň základních škol a díval jsem se na učivo finanční gramotnosti pro tyto žáky. Viděl jsem, že se počítají úroky z úvěru, daně, viděl jsem základy účetnictví, ale nikde jsem nenašel základy finanční gramotnosti. Ve své praktické části si ukážeme, jestli děti základy mají nebo ne, protože se na to zaměřím. Zde řeknu jen to, že základ finanční gramotnosti jsou dva pojmy, a to *aktiva a pasiva*.

Někteří teď mohou namítat, že tohle by mělo spíše být základy účetnictví, a to je přece nesmysl učit děti na základní škole. V tom s vámi souhlasím, a já zde také nemluví o aktivech a pasivech, jak se učí v účetnictví. Když si vyhledáme aktivum ve slovníku účetních pojmů, najdeme následující definici: „*Aktiva je jedním ze základních pojmů účetnictví jako takového. Obecně lze aktiva charakterizovat jako majetek podniku seřazený podle jednotlivých druhů. Dlouhodobá aktiva zůstávají v podniku dobu delší než 1 rok, obvykle se postupně opotřebovávají (což vyjadřují odpisy).*“ [13] Definice pasiva uvádí slovník účetních pojmů následovně: „*Pasiva jsou zdroje krytí majetku neboli kapitál (čili postaru jmění). Na rozdíl od aktiv, které se člení dle doby, po kterou zůstávají v podniku, se pasiva primárně člení na vlastní kapitál a cizí kapitál.*“ [13] Takto jsme tyto definice museli umět, když jsem studoval střední odbornou školu podnikání a obchodu v Prostějově a měli jsme předmět účetnictví.

Něco vám teď řeknu. Pokud chceme vzdělané děti v oblasti finanční gramotnosti, pokud chceme učit druhé, aby rozuměli svým penězům a finančním produktům, musíme tyto definice zapomenout, jsou totiž naprosto zcestné a mylné. Tyto definice se možná hodí do účetnictví, aby potom vycházela rozvaha, ale co se týče finanční gramotnosti, je potřeba zavést naprosto jiné definice, a to: *Aktiva – dávají nám peníze do kapes, Pasiva – vytahují nám peníze*

z kapsy.[5] Je to zcela jednoduché. Vždyť nepotřebujeme složité definice, kterým nikdo nerozumí, máme přece tuto nauku, tohle vzdělání, předat dětem, tak proč vymýšlet něco složité, co jenom zní odborně? Každé dítě pochopí, že když má aktivum, tak mu peníze přibývají a když má pasivum, tak mu zase peníze ubývají. Tohle jsou základy, a pokud tyto základy nenaučíme děti, nemůžeme je potom učit ani nic dalšího.

Vezměme si například obor matematiku. V první třídě nás učili číslice 0 - 9, to je základ. Učili nás, že tento klikyhák je číslice 3, vysvětlili nám, že když hodili na stůl 3 kancelářské sponky, tak tohle množství označuje číslo tři. Takto nám vysvětlili i další číslice a až potom jsme mohli pokročit. Učili jsme se matiku hezky od základů. Když jsme znali číslice 0 – 9, mohli jsme je začít sčítat a odečítat, potom jsme pokročili k násobení a dělení, a až potom jsme mohli začít dělat algebru a další náročnější věci. Je spousta informací. A pokud bychom nezvládli základy, nenaučili bychom se číslice a počítat s nimi, nemohli bychom začít dělat algebru.[12]

Naprosto stejné je to i s finanční gramotností. Nemůžeme učit děti počítat úroky, počítat daně, pracovat s penězi, když je nenaučíme základy, a to rozdělení aktiv a pasiv. Pokud opravdu chceme vzdělané lidi, musíme začít s těmito základy, je to opravdu důležité. A opravdu důležité je i to, aby děti vzdělávali lidé, kteří opravdu jsou finančně gramotní a mohou to i prokázat.

Otázkou však zůstává, jestli opravdu chceme finančně vzdělané obyvatelstvo. Jestli stát, vláda a mocní lidé chtějí vzdělané obyvatelstvo. Kde beru tyto pochyby? Zamysleme se nyní společně. Všichni úspěšní, bohatí a mocní ví, že je velmi důležité, koho posloucháte. Také znají základy finanční gramotnosti, a to aktiva a pasiva. V poslední době byl velký tlak na vládu a další orgány, aby se finanční gramotnost dostala do škol, všichni o tom mluvili a psali. Nakonec nezbylo než finanční gramotnost do škol přivést. Proč tedy není kvalitně udělána? Aby děti dostaly opravdu kvalitní vzdělání?

A další věc. Při procházení učebnic na finanční gramotnost jsem si všiml zajímavého faktu. V učebnicích byly příklady na počítání úroků z úvěru na auto, na televizi, na vánoční dárky. Byly tam příklady na počítání úroků z hypotéky. Nikde jsem však nenašel (a pokud ano, tak jen max. 2 příklady z celé učebnice) příklady na počítání úroků z investic, z vkladů. Pokud už tam byly takové příklady, jednalo se o spořicí účty a termínované vklady, které mají výnos max. 1,5 %, což je hluboce pod inflací. Není to zajímavé? Snažíme se snad naprogramovat děti na to, aby se zadlužovaly za spotřební zboží? Aby si půjčovaly peníze na auta, domy a věci, které nepotřebují? Dnes je každý druhý člověk zadlužený, jde snad někomu o to, aby byla

zadluženost ještě vyšší? Nemluvě o tom, že v učebnicích nikde není popsán rozdíl mezi dobrým a špatným dluhem.

Když už zde píšu o dluhu, tak mě napadá, že by se jistě děti měly dozvědět, jak vznikají peníze. Mám za to, že by vznik peněz měl být součástí finančního vzdělání. A teď nemyslím historii, jak se vyvíjela měna, ale princip, jak se dnes tisknou peníze a dávají se do oběhu. Jistě si nikdo z mocných lidí nepřeje, aby se o tomto lidé dozvěděli, protože pak každý věděl, že s každou korunou, co mají v peněžence nebo na účtu, mají i dluh. Dnes je nemožné zaplatit všechny dluhy, které na celém světě jsou. Kdyby se tak mělo stát, nezůstaly by v oběhu naprosto žádné peníze, ale přesto by to nestačilo. Proč? Protože samotné vydání peněz do oběhu je jako půjčka s úrokem od centrální banky. A tohle se neučí, i když je to důležitá součást.

Nikde v učebnicích o finanční gramotnosti se neučí, kam skutečně investovat peníze. Jsou tam popsány pouze spořicí účty a termínované vklady, ale jak už jsem napsal výše, ty jsou hluboce pod inflací, takže je naprosto jedno, jestli peníze jsou na běžném účtu nebo spořicím účtu. Pokud však chceme vzdělané obyvatelstvo, měli bychom je naučit, kam investovat, dává to smysl? Proč se nikde v učebnicích nepíše o zlatě? Obecně o komoditách? Proč se nikde nepíše o podílových fondech, realitních fondech, které umí peníze zhodnotit nad míru inflace?

A poslední věc, když vycházíme s Cashflow kvadrantu od Roberta Kiyosakiho, víme, že ke zbohatnutí je zapotřebí budovat business a investovat. Založit firmu, nakoupit stroje, najmout zaměstnance a vyřešit tyto další věci s tím spojené je velmi finančně nákladné, a ne každý si to může dovolit. Přesto dnes existuje způsob, jak člověk nepotřebuje velký finanční obnos do začátku, ani nápad, a může začít podnikat a vytvořit velký business. Tím způsobem je MLM neboli Multi level marketing, síťový marketing. Zapojit se může naprosto každý a každý může uspět.[14] V žádné učebnici však není ani zmínka o síťovém marketingu a nejenom to, děti jsou ještě navíc varovány před schématy, které vypadají jako pyramida, protože by mohly přijít o svoje peníze. Děti mají potom strach vstoupit do takové firmy a začít podnikat. Sami učitelé MLM nerozumí, vidí v něm pyramidu nebo letadlo. Humorné na tomto je, že když se takového člověka zeptáte, co to je ta pyramida nebo letadlo, není schopen odpovědět. Jinak to moc humorné není.

Nacházíme se v zajímavé situaci. Finanční gramotnost na školách nějakým způsobem probíhá, ale jak jsme si v této kapitole 5ekli, jedná se o velice nekvalitně vyučovaný předmět, který místo aby děti vzdělával, spíše je programuje na to, aby po celý život zůstaly finančně negramotné a chudé. Učitelé však nejsou jediní, kdo v této situaci hraje významnou roli,

ale jsou to hlavně rodiče, se kterými děti žijí, a kterým se narodily. V této kapitole jsme si ukázali ty logické aspekty finanční gramotnosti, které je potřeba znát a umět, v následující kapitole se podíváme na to, jak naši finanční situaci ovlivňují programy v našem mozku, které máme právě od našich rodičů a okolí, kde vyrůstáme. Ukážeme si, že peníze nejsou vůbec o číslech, jak si někdo myslí a vysvětlíme si, proč tzv. Homo economicus – člověk racionálně uvažující o svých penězích, je jen zbožné přání akademiků, ale nikde na světě ho nepotkáme.

5 Programy na peníze

Západní polokoule světa hovoří o osudu, východní polokoule světa hovoří zase o karmě. Oba tyto názory však popisují jedno – je tu ve světě něco, co nemůžeme ovlivnit a musíme se tedy podřídit. Náš život je předurčen a my ať se snažíme sebevíc, nedokážeme nic změnit. Vědci objevili, a není to mladý objev, že lidský mozek funguje na základě programů, které máme v hlavě. Celý náš život je tudíž ovlivňován na základě programů v mozku. Program mozku je označen pro stejnou situaci jako osud nebo karma. Je dokonce dokázané, že mozek rozhodne o jakékoliv činnosti pár vteřin dříve, než tělo danou činnost vykoná. Mozek se rozhoduje na základě programu, který je v něm pro danou situaci uložen. [15] V této kapitole nás budou zajímat hlavně programy na peníze.

Všichni lidé mají na peníze jiný program, avšak určitě programy si jsou vzájemně podobné a můžeme tak pozorovat u různých lidí stejné životní situace v souvislosti s penězi. Zkuste si to sami představit, někteří lidé ať dělají, co dělají, stále vychází jen tak tak od výplaty k výplatě, někteří dokáží utratit 120 % peněz za měsíc a pak jsou tu bohatí, kteří mají peněz stále více a více. Chudí chudnou a bohatí bohatnou. Když se nad touto větou zamyslíme, nepopisuje snad určitý vzorec, program v mozku? Bohatí bohatnou a chudí chudnou.

Každé dítě, již od narození, má v mozku určitý program na peníze. Dědí ho od svých předků a je uložen v tzv. Epigenetickém kódu. Nebavíme se zde o genetice, ale Epigenetice. Slovo Epi znamená nad. Epigenetika je nadřazená genetice. Každý máme svůj individuální epigenetický kód a v něm máme uloženy programy, které se dědí v naší rodové linii. Ale nejenom ty, jsou zde také uloženy programy našeho společenství, do kterého patříme, programy daných národů atd. S tímto souborem programů se každé dítě rodí. V průběhu let vyrůstání a dospívání je formováno svými rodiči, kteří mu předávají své programy na peníze, které dítě nějakým způsobem formuje. Jako malí přijímáme vše, co nám rodiče dávají. Stoprocentně jim věříme a důvěřujeme. Postupem času, jak rosteme, začínáme chodit do školky a školy, kde trávíme spousty času s kamarády a přejímáme zase od nich programy na peníze, a také od našich učitelů přejmeme spoustu programů. Každý, kdo nám vstoupí do života a je s námi nějaký čas, nás určitým způsobem formuje. Platí zde přísloví, že člověk je průměrem 5 lidí, se kterými tráví nejvíce času. Vztáhneme-li to na peníze, můžeme říct, že máme tak velký příjem, jaký je průměr 5 lidí, s nimiž trávíme nejvíce času.[15]

V dospělosti máme pak v mozku spoustu programů na peníze, jimž zpravidla dominuje pár „silnějších.“ Z vlastní zkušenosti i zkušenosti dalších lidí mohu říct, že se jedná

z 99 % o smetí v hlavě, které nás akorát brzdí v dalším rozvoji a zbohatnutí. Pokud mi nevěříte, podívejte se kolem sebe, kolik lidí je opravdu bohatých, tím myslím, kolik lidí si může dovolit přestat chodit do zaměstnání nebo přestat prostě pracovat a nesníží se jejich životní úroveň. Je to méně než pět procent.

Tato diplomová práce obsahuje praktickou část, kterou zaměřím právě na tuto oblast. U dětí pomocí jednoduchých otázek zjistím, jaké mají programy ve své hlavě na peníze. Tohle je mnohem důležitější než vědět nějaké pojmy, které jsou důležité v oblasti finanční gramotnosti. Peníze nejsou o číslech. Peníze nejsou čísla, kdy bychom tady měli nějaké plus, tady nějaké mínus. Absolutně to není o tom. Peníze, jsou o vztahu. Jestli někdo má peníze nebo nemá, určuje jeho vztah k penězům. A to, jaký máme vztah ke svým penězům, určují naše programy v mozku na peníze.

Celou problematikou programů na peníze se zabývá Jiří Vokáč Čmolík ve své knize Trhák aneb 21 kapitol o vašem mozku a knize Mít či nemít! Peníze. Na těchto dvou knihách je také hlavně založena tato kapitola a z těchto dvou knih čerpám největší množství informací pro tuto kapitolu. Tohle téma je velice obsáhlé a dalo by se o něm samotném napsat diplomová práce, která by i přesto byla hodně krácená. Nebudu zde proto zacházet do přílišných podrobností. Zmíním zde nejčastější programy v mozku, které lidé (a také děti) v hlavě mají, a které můžeme i fyzicky pozorovat v běžném životě, a to každého z nás.

5.1 Bez práce nejsou koláče

Jedním z nejčastějších programů, špatných programů, v mozku na peníze je *Bez práce nejsou koláče*. Teď se mnou jistě nikdo, kdo čtete tyto řádky nesouhlasíte. Ale obhájím si postoj a musím konstatovat, je to skutečně tak. Bez práce nejsou koláče je chybný program, který brání lidem ve zbohatnutí. Tento program totiž říká, že abychom měli koláče, tedy peníze, musíme pro ně pracovat. Podle rovnice musí odpovídat, že čím více pracujeme, tím více budeme mít koláčů. Lidé s tímto programem stále pracují, mají dvě zaměstnání a neustále se honí za penězi. Ještě jsem nepotkal člověka, který by měl dvě zaměstnání a byl by bohatý. Ve skutečnosti peníze nepocházejí z práce, ale ze systému. Ti nejbohatší lidé nemusí pracovat, aby měli peníze, vytvořili systém, který jim peníze generuje. Prací ještě nikdy nikdo nezbohatl.[8]

5.2 Peníze kazí charakter

Další z velmi nebezpečných programů pro náš život je *Peníze kazí charakter*. Je až udivující, kolik lidí tento program v hlavě má. Takoví lidé už čistě „ze zásady“ odmítají peníze. Nedokáží přijímat peníze a vzdávají se jich. Podle nich je ctnost žít bez peněz. Mají rádi

příslloví jako „*nejsme sice bohatí, ale jsme alespoň slušní*“ nebo „*chudoba cti netratí*.“ Tito lidé nikdy nezbohatnou. A co víc, do svého života budou přitahovat lidi, kteří se je budou snažit obrát a různými podvody z nich vytáhnou peníze. Ve všem budou hledat nějaký háček a nedokáží uvěřit žádné příležitosti, kde by mohli vydělat peníze. Oni sami peníze mít nebudou a pokud by měli vydělat peníze, budou muset udělat něco nelegálního nebo něco, co ublíží dalším lidem v jejich okolí. Peněz se budou snažit co nejrychleji zbavit, aby se cítili jako ti „hodní.“[8]

Obvykle s tímto programem je i spojený program „*peníze jsou špinavé*.“ Tohle jsme jistě mnozí slyšeli v dětství: „Jdi si umýt ruce, chytal jsi na peníze.“ Tento program má jen jeden výsledek – peníze mít nebudete, abyste se neušpinili. Anebo, když už byste měli nějaké získat, budete se muset hodně ušpinit.[8]

5.3 Peníze budou, my nebudeme

Tohle slovní spojení již udělalo chudými mnohé lidi. Lidé s tímto programem v mozku žijí zpravidla od výplaty k výplatě. A když už něco vydělají, hned to jdou utratit. Také tyto lidi poznáme tak, že mají úvěry, za které si koupili spotřební věci. Jsou to přesně ty typy lidí, o kterých jsem říkal, že dokáží utratit 120 % ze své výplaty. [8]

Tento program zajišťuje to, že lidé si chtějí peníze užít hned, protože co kdyby tu už potom nebyli a náhodou by po nich zbylo něco nevyužité? Hodně si užívají, rozmazlují se, dopřávají si, ale nemají vůbec peníze.[8]

5.4 Peníze ke mně chodí rychle a snadno

Uvedl jsem tři nejčastější programy na peníze, které mají chudí lidé, uvedu nyní i tři nejčastější programy na peníze, které mají bohatí lidé. Prvním z nich je *Peníze ke mně chodí rychle a snadno*. Lidé s tímto programem se pro peníze nijak nenadrou, raději budou týden přemýšlet než jeden den tvrdě pracovat a vymyslí systém, aby k nim peníze proudili i bez jejich přítomnosti.[8]

5.5 Peníze přináší svobodu a nové možnosti

Bohatí lidé věří, že peníze jim otevírají dveře jít dál. Věří, že mít peníze je důležité pro další rozvoj a růst. Ví, že čím více peněz mají, tím více lidem mohou pomoci, tím více dobra dokáží vykonat a tím více možností oni samotní mají. Také ví, že čím větší tok peněz v životě mají, tím svobodnější jsou, protože znají rovnici, která říká, že čím větší množství

peněz k nim proudí, tím více volného času mají. A bohatí lidé se nepoměřují na základě hodnoty majetku nebo množství peněz na účtu, ale na základě volného času, který každý z nich má.[8]

5.6 Miluji peníze a miluji sám sebe

Odvážné a naprosto povrchní prohlášení? Omyl. Program v mozku, který má naprosto každý bohatý člověk. A naprosto každý člověk, který chce zbohatnou, tento program musí mít. Bohatí lidé milují sami sebe, váží si sami sebe a také milují peníze. Jak jsem psal výše, bohatí vědí, že peníze jim přináší svobodu a nové možnosti. Ví, že s penězi mohou měnit svět, pomáhat lidem a konat dobro. Proto je milují. Bohatí lidé ví, že mít či nemít peníze je o vztahu, a tak jako v každém vztahu, i zde je to o lásce a pozornosti. Proto bohatí lidé milují peníze a věnují jim velkou pozornost.[8]

Každý člověk má v hlavě mix různých programů na peníze. Nikdy tam není jen jeden, vždy se jedná o různý mix, je jich tisíce, u každého trochu odlišný. Každý člověk je specifický a podle toho má i svůj specifický mix programů. Již dítě v první třídě má určitý mix programů na peníze, a tímto programem je ovlivněno dál v životě, ve své kariéře, ve vztazích, ve zdraví a dalších oblastech života. Bavíme se tu o penězích, ale to, jestli peníze máme nebo nemáme, ovlivní všechny oblasti našeho života. Malé dítě se takto formuje, přejímá programy od ostatních, až dosáhne fáze dospělosti a jeho programy jej ovlivňují a řídí celý život. Na první pohled se možná zdá, že není úniku z této situace. Opět však nemůžu souhlasit, protože na rozdíl od osudu, který je neměnný, karmy, která je daná a člověk si ji musí prožít, programy v mozku lze změnit. Vymazat starý program, nahrát nový a celý systém (tělo) restartovat.[15]

V této práci nebudu popisovat, jak takový neurorestart vypadá a co to obnáší. Jednak z důvodu obsáhlosti, protože jen téma neurorestart zabere práci o stejném rozsahu a jednak také z důvodu mlčenlivosti. Hned vysvětlím. Jiří Vokáč Čmolík objevil techniky a vyvinul program Neurorestart®, který transformuje, tzn. vymaže staré programy, nahraje nové a celý systém restartuje, chybné programy v mozku člověka ve 21 dnech. Jeho programy neurorestart jsou zaměřeny na peníze, emoce, sex, zdraví a mnohé další. Momentálně Jiří Vokáč Čmolík vlastní společnost Neurorestart Institut, kde se denně vzdělává spousta lidí a transformují denně své chybné programy v mozku. Více informací je dostupných na stránkách Neurorestart Institutu.

Na závěr této kapitoly jsem se rozhodl uvést svůj příběh. Není lepšího důkazu než vlastní zkušenosti. Výpočty se mohou mýlit, praxe může být odlišná od teorie, ale zkušenost je fyzická, reálná.

Ve svých 19 letech po maturitě jsem byl průměrný řadový občan. V hlavě jsem měl výše uvedené tři špatné programy na peníze plus k tomu i další smetí, které mě brzdilo a nedovolovalo mi růst a rozvíjet se. V té době jsem dostudoval střední odbornou školu podnikání a obchodu v Prostějově a šel jsem na tuto školu, na pedagogickou fakultu. Byl jsem rozhodnutý stát se učitelem, mít trvalé zaměstnání a žít jako průměrný člověk. Když se teď dívám takto zpět, vidím, že škola dosáhla toho, k čemu je primárně vytvořená – vzala mi autenticitu a udělala ze mě řádného zaměstnance, tak jsem i uvažoval. A mohu říct, že jsem opravdu neměl peníze.

Nedostatek peněz byl pro mě hlavním důvodem, proč jsem vstoupil do programu Neurorestart® peníze 21 dnů. Nebudu zde popisovat, co jsem se v programu naučil, ani nebudu popisovat program samotný. Nemohu a ani nechci. Ale řeknu jen to, že program byl naprosto fantastický. Naprosto mi změnil život, moje uvažování se otočilo o 180° a já se cítil, jako bych se znovu narodil. Jako bych měl před sebou nový život. Cítil jsem po dlouhé době sílu a nadšení – energii.

Vrátili se mi sny, které jsem měl, když jsem byl mladší a rozhodl jsem se, že v životě chci podnikat a pomáhat dalším lidem. Rozhodl jsem se, že budu ve svém životě na pravé straně kvadrantu podle p. Kiyosakiho. Začal jsem číst knihy Roberta Kiyosakiho a učil jsem se. Pochopil jsem školský systém, pochopil jsem, že děti ve škole jsou vychovávány pro to, aby byly zaměstnanci, pochopil jsem, že školský systém není nastaven pro to, aby vzbuzoval v dětech potenciál a rozvíjel kreativitu, ale aby tohle v nich ubíjel. Chtěl jsem odejít ze školy, bylo to v prvním ročníku bakalářského studia. Byl jsem rozhodnutý odejít. Víte, když najednou víte, už déle nemůžete trávit čas s lidmi, kteří neví a ani nechtějí vědět.

Nakonec jsem však neodešel. Zůstal jsem tu a dostal jsem se až sem, kde jsem teď. Bylo to z jednoho prostého důvodu – snil jsem o tom, že napíšu diplomovou práci na tohle téma, kde tyto věci uvedu, kde uvedu a také ukážu, že školský systém vychovává zaměstnance a lidi, kteří budou poslouchat. Slíbil jsem sám sobě, že napíšu práci, kde zmíním, že školský systém nedokáže naučit lidi podnikat a zbohatnout. Sami lidé v tomto systému to neumí, nemůžou to tedy ani nikomu předat.

V té době, co jsem sbíral informace, mi přišla do života úžasná situace. Přitáhl jsem si totiž vzdělávací akademii, která učí lidi finančnímu vzdělání, učí lidi podnikat a lidé z této akademie jsou ti, kteří se v životě potom věnují podnikání, investování a pomoci lidem. Tato vzdělávací akademie se jmenuje ZFP Akademie, a já se začal této příležitosti věnovat naplno.

Stýkal jsem se s bohatými a úspěšnými lidmi a učil jsem se od nich, hlтал jsem vše, co mi řekli a co mi ukázali.

Uběhlo pár let od tohoto okamžiku, od mého prvního projití programu Neurorestart® peníze 21 dnů jsou to teď již 4 roky. Prošel jsem tím programem ještě asi třikrát, zúčastnil jsem se i dalších programů Neurorestart®, stal jsem se členem Neurorestart Institutu, budoval jsem síť lidí a vydělával s nimi peníze, učil jsem se finanční gramotnosti, pracoval jsem na sobě, účastnil jsem se akcí Firewalking a pořádal jsem tyto akce. Čistil jsem stále svůj epigenetický kód od veškerého smetí.

Svůj kód stále čistím, pokud to člověk pochopí, tak ví, že je to nikdy nekončící proces. Nyní spolupracuji se svým týmem lidí v oblasti cestovního ruchu, pomáháme spoustě lidem a učíme další lidi rozumět penězům, učíme je síťovat. Investujeme peníze a budujeme pasivní zisky. Náš systém funguje tak, že čím více pomůžu lidem v mém týmu, tím více zbohatnou oni i já. A společně pak můžeme pomoci většímu počtu lidí.

Nepíšu to, abych se zde chlubil a vytahoval, píšu tyto řádky pro to, abych na vlastním příkladu ukázal, že peníze jsou opravdu o vztahu a programech, co máme v mozku. Peníze nejsou jen vztah, je to energie projevená ve hmotě. Všechny tyto věci se staly po mém absolvování programu Neurorestart® peníze 21 dnů a jsem si jistý, že žádná z těchto věcí by se nestala, kdybych tímto programem neprošel.

Moje myšlenka na závěr: Chceme-li mít finančně gramotné děti, chceme-li mít finančně gramotné obyvatele a prosperující společnost, musíme k nim přinést tyto informace, tyto techniky a tyto programy. A hlavně je to musí učit lidi, kteří to znají. Již jsme si vyjasnili, že první a nejdůležitější koncept zní *Koho posloucháte?*

6 Jak to celé uchopit?

V předchozích kapitolách jsme si definovali finanční gramotnost. Řekli jsme si definici dle dokumentu *Národní strategie finančního vzdělávání*, uvedl jsem definici podle amerického podnikatele Roberta Kiyosakiho, který vzdělává tisíce a miliony lidí v oblasti finanční gramotnosti a ukázali jsme si přístup k penězům podle kouče, lektora a autora transformačních knih Jiřího Vokáče Čmolíka. Stojíme teď před otázkou, jak všechny tyto informace uchopit a jak tedy chápat finanční gramotnost, jak s tímto tématem a celkově situací pracovat.

Odpovědí je transformace a integrace. Je třeba transformovat současný systém. Musíme si my všichni přiznat, upřímně přiznat, že současný školský systém, tak jak je nastavený, neprodukuje podnikatele, neprodukuje investory, neprodukuje lidi finančně gramotné. Je nastavený na udržování lidí v nevědomosti, aby byli skvělými zaměstnanci a sloužili jiným lidem po celý život, lidem, kteří celý systém drží ve svých rukou a ovládají ho. Masy lidí denně žijí v nevědomosti. Od rodičů slycháváme „chod’ do školy, dobře se uč, měj hezké známky a po škole si najdi skvěle placenou práci se spoustou výhod.“ Taková cesta je však cesta k chudobě. Tohle není ten správný přístup, tohle je konec. Tento přístup se musí transformovat. Lidé musí pochopit. Musí pochopit, že pravidla hry se změnili, je načase přijmout nová pravidla, a ty zní, že je třeba riskovat, hledět si svého – budovat vlastní podnikání a budovat pasivní příjmy. Pracovat na sobě, seberealizovat se, nevěřit ničemu kolem sebe, ale rozvíjet kritické myšlení. Zde nemluvíme o změně, ale o transformaci.[5], [8]

Změna je elastická, jako guma, kterou natahujete. Jistě znáte příběhy lidí, kteří změnili svůj život, ale po čase se vrátili do stejných kolejí. Nacházeli se potom ve stejné situaci jako předtím. Změna se dá velice dobře přirovnat například k hubnutí a známému jojo efektu. Člověk drží diety, cvičí, hubne. Jakmile však přestane, vše je zpět jako před tím. Když mluvíme o změně, změna není trvalá. Jako guma, kterou natáhneme, nemůžeme ji držet nataženou věčně, protože dřív nebo později nám dojdou síly. Transformace je plastická a trvalá. Jedná se doslova o přenastavení mysli, programy v mozku se přesunou z jedné pozice na jinou pozici. Nastane restart a vznikne něco nového. Transformace je evoluce.[15]

Mluvil jsem na začátku kapitoly také o tom, že kromě transformace je třeba i integrace. Na začátku celé diplomové práce jsem řekl, že si ukážeme platnost všech tří přístupů k finanční gramotnosti. Ve školství momentálně učíme děti pouze pojmům, cvičíme děti v opakování toho, co jim říkáme, učíme je znát terminologii finanční gramotnosti a ti lepší to možná i pochopí. Ti slabší žáci, méně analytičtí však nemají šanci. Nedokážou se naučit nic nového,

natož poté tyto znalosti uplatnit ve svých životech. Je třeba do hodin zaintegrovat i další složky finanční gramotnosti, a to poznat programy dětí a pracovat s nimi. Je třeba zaintegrovat do výuky restart jejich starých a špatných vzorců myšlení, a tím děti naučit finanční gramotnosti. Tohle je přidaná hodnota celého tématu finanční gramotnost a zároveň je to část řetězce, která pokud bude chybět, nebude nic fungovat.

Znáte případy lidí, kteří rychle zbohatli například tím, že vyhráli ve sportce? Devět z deseti těchto lidí se po roce nacházejí ve stejné nebo ještě horší situaci než před výhrou. Proč? Jejich programy v mozku na peníze byly a jsou špatné. Nedokázali si peníze udržet a dostali se znovu tam, kde byli. Na druhou stránku, jistě znáte příběhy lidí, kteří zkrachovali, ale po čase se z toho dostali a teď patří mezi bohatou třídu.[8] Takovým příkladem i Robert Kiyosaki, který přišel o vše dvakrát. Jednu dobu neměl ani kde bydlet.[6] Jiří Vokáč Čmolík byl jednu dobu bezdomovec a měl zákaz vstupu do pár zemí EU.[8] Teď je z něj velice bohatý člověk. Tito lidé zase mají v hlavě kvalitní programy na peníze. Největším příkladem je snad Donald Trump, který měl deset miliard dolarů dluh. Teď je z něj multimiliardář v dolarech. A je to velký příznivce systému MLM, proti kterému zde většina lidí bojuje. Všichni bohatí lidé jsou příznivci tohoto systému.[14] Není to zajímavé? O způsobu podnikání v MLM by se mělo také učit na škole v předmětu finanční gramotnost.

Učíme děti 50 let staré věci, co se podnikání týče. Místo toho, aby se děti učily pracovat na sobě a budovat pasivní příjmy, učíme je historii podnikání. Učí se o Rockefellerovi a dalších průkopnících v průmyslovém věku. Nejnovější podnikatelé a investoři jsou odmítání nebo se o nich děti vůbec nedozví. Učíme děti historii místo abychom je učili současnost. Zabíjíme v dětech potenciál místo abychom ho podporovali. Učíme děti opakovat, co jim říkáme místo toho, abychom rozvíjeli jejich kreativitu a kritické myšlení. Chceme-li situaci změnit, chceme-li transformovat myšlení dětí a chceme-li, aby se společnost rozvíjela namísto degradace, musíme začít u nás samotných. Je zcela bezdůvodné, zbytečné a naprosto irelevantní ukazovat na druhé a říkat, že „ty za to můžeš.“ Za situaci, kterou tu máme jsme zodpovědní my všichni. Každý z nás. Započali to naši předkové a my s tím nic neudělali a stále neděláme. Necháváme to plynout a čekáme, že to nějak dopadne. Copak můžeme očekávat jiný výsledek, pokud budeme stále dělat stejnou činnost? Jak můžeme ve škole stále fungovat podle starého modelu a očekávat rozvoj myšlení a lidského potenciálu?[14] Prvním krokem je přiznat si, že zde něco není v pořádku a pak už stačí jen udělat ten první krok a začít pracovat na transformaci. Ne transformaci systému či lidí okolo, ale transformaci sebe samotných. Když totiž transformujeme sebe sami, transformujeme i celý svět okolo nás.

Vrátíme se teď konkrétně k finanční gramotnosti. Jsou důležité informace. Není možné být finančně gramotný, pokud se člověk nevyzná v termínech a odborných názvech. Tak stejně ale není možné považovat se za finančně gramotného, pokud to jen u těchto odborných znalostech končí. A jsme zpět u prvního konceptu „*Koho posloucháte?*“ Věřím, že jsme si tento koncept rozebrali podrobně v předcházejících kapitolách a netřeba se k němu vracet. Doplním zde jen informaci, že je třeba skutečně finančně gramotné lidi, aby vzdělávali v oblasti finanční gramotnosti naše děti. Jen tak mohou předat dětem opravdové vzdělání. Učitelé by se měli od těchto lidí také učit a aplikovat 100 % poznatků ve svém životě, jen tak se stanou i učitelé opravdu finančně gramotnými a budou moct tyto znalosti a dovednosti předat i dětem, které vzdělávají. A v neposlední řadě by se měli o finanční gramotnost zajímat rodičové. Měli by se učit od finančně gramotných lidí, aplikovat tyto poznatky ve svém životě a učit tyto věci své děti. Je při tak velké transformaci dojdeme k úspěšnému výsledku.

Žádná z informací, které se však lidé naučí a kterou pochytí nebude nikdy fungovat, pokud budou mít v hlavě chybné programy na peníze. Informace nebude fungovat dětem, které ji pochytí ve škole, nebude fungovat učitelům, nebude fungovat rodičům. Ač daná znalost funguje bohatým lidem, pokud se dostane k lidem, kteří mají programy na peníze špatné, nebude nikdy fungovat.[8] Je třeba do výuky zavést praktickou část, kde by se děti účastnili neurorestartu programů ve své hlavě. Nemluvím teď konkrétně o programu Jiřího Vokáče Čmolíka a rozhodně zde neříkám, že by si děti, učitelé či rodičové měli tento program kupovat. Techniky, které však tento člověk učí by měli být součástí základního vzdělání tak, aby děti prošly takovým podobným programem a transformovaly své programy v mozku. Jistě by byla zajímavá spolupráce s Jiřím Vokáčem Čmolíkem na integraci takového programu do školství.

Neočekávám, že po přečtení těchto řádků začne někdo konat a transformuje školství. Neočekávám, že se tímto bude vůbec někdo zabývat. Školství jako takové je velice konzervativní obor. Lidé v něm jsou jedni z nejméně ochotných lidí dělat změny. Myslím si, že tato práce bude přečtena jednou, maximálně dvakrát, a to jen před obhajobou. Poté bude odložena mezi všechny ostatní a bude na ni zapomenuto. Pár lidí, kteří však čtou tyto řádky dostávají informace. A v pozdější době, kdy se bude mluvit o inovaci finanční gramotnosti ve školách, budou postupně zveřejňovány statistiky, jak lidé neustále chudnou, více se zadlužují, přibývá exekucí a insolvenčí, tito lidé, kteří čtou tyto řádky nebudou moct říct, že o tom nevěděli. A je to jejich zodpovědnost, že věděli, ale nekonali. Jejich index učenlivost je totiž nula.

Co je index učenlivosti? Skládá se z ochoty učit se a ochoty dělat změny. Jaká je vaše ochota učit se novým věcem? Každý z nás si může dát hodnotu od 0 do 10. 0 znamená žádná ochota učit se, 10 znamená maximální ochota učit se. Možná si říkáte, že máte ochotu učit se 10. Dobře, jste tedy ochotni nastudovat si více informací o tom, co tu píšu, ověřit si to a zjistit si více? Jste ochotni spát 6 hodin místo 8 kvůli tomu, že budete shánět informace, které ani možná nenajdete v českém jazyce a budete si je muset překládat? Jste tohle ochotni dělat? Jaká je tedy skutečně vaše ochota učit se? A ochota dělat změny. Opět lze ohodnotit známkou 0 až 10. Stejně jako předtím, 0 znamená žádnou ochota dělat změny, 10 znamená vysokou ochotu dělat změny. A jak poznáte, jakou máte ochotu dělat změny? Představte si, že byste neměli dělat vaši nejoblíbenější činnost například po dobu roku. Museli byste se vzdát toho, co máte nejraději za účelem seberozvoje například. Jaká je vaše ochota dělat změny? Index učenlivosti pak dostáváme vynásobením těchto dvou hodnot. Pokud tedy máte ochotu učit se 5 a ochotu dělat změny také 5, váš index učenlivosti je 25, a to je velice málo.[12] Zvláště u pedagogů by měl být co nejvíce 100. Vždyť právě pedagogové by měli učit děti to, co je zrovna aktuální. Když se však upřímně a kriticky podíváme na současnou situaci, vypadá to, že právě pedagogové mají index učenlivosti 0.

Předal jsem informace, zcela upřímně jsem zde a v předešlých kapitolách popsal momentální stav školství a populace v České republice. Jak jsem již říkal, nikdo z těch, co čtou tyto řádky, nemohou v budoucnu říct, že nic netušili nebo že o ničem nevěděli. Celá situace je teď v našich rukou, v rukou nás všech a výsledek záleží jen na nás, jak se každý k problematice gramotnosti obecně postavíme. Ač je tato diplomová práce zaměřena jen na finanční gramotnost, situace nevědění je však stejná v celém školství. Věřím, že zítřky jsou lepší než dnešní den, věřím, že lidé pochopí, že je třeba jednat a věřím, že situace se v brzkých letech změní. Necht' započne proces transformace. My se nyní přesuňme od teoretické části k části praktické, kde si prozkoumáme nastavení mysli dětí na školách.

7 Programy v mozku

Praktickou část jsem nezaměřoval na ověřování určité hypotézy, nepřistupoval jsem ke zkoumání s již předem daným očekáváním. Rozhodl jsem se využít dotazník, kde byly voleny otázky tak, abych zjistil, jaké programy na peníze mají děti v hlavě. Dotazník je v příloze této diplomové práce. Volil jsem pouze jednu otázku, kde jsem si ověřil, jakou informační znalost mají děti o penězích, jinak všechny ostatní otázky jsou voleny pouze na zjištění, jaké programy na peníze mají děti v hlavě. Rozhodl jsem se dát tento dotazník pouze dětem, které mají ve škole předmět finanční gramotnost, je to z toho důvodu, aby zde nevznikla výtka, že pokud by děti měly finanční gramotnost, tak by dotazník mohl dopadnout lépe. Proto jsem volil pouze třídy, kde se vyučuje finanční gramotnost.

Dotazoval jsem vzorek 51 dětí, celkem tří tříd. Jedna třetina vzorku byla šestá třída, druhá třetina vzorku byla třída sedmá a třetí třetinu jsem zvolil třídu osmou, avšak zvolil jsem si gymnázium, tudíž se zde jedná o tercii. Dotazník byl podán na běžné hodině, po domluvě s učitelem a dostal jsem čas pro rozdání a vyplnění dotazníků. Děti neměly žádné časové omezení. Průměrně mi dotazníky odevzdávaly po deseti minutách. Na začátku jsem řekl, že chci, aby odpověděly na všechny otázky, které mám uvedené, a pokud by si nemohly vybrat z následujících odpovědí, ať dají tu, která jim je nejbližší. Pokud se vyskytne otázka, kde neví, ať dají tu odpověď, která je zaujme napoprvé. Jinak řečeno, řekl jsem jim, aby moc nepřemýšlely a neanalyzovaly, ale odpovídaly spíše spontánně.

Také jsem dal výjimku na jednu otázku, na kterou nemusí odpovídat, a to konkrétně na otázku č. 1. Jedná se spíše o úkol, kde jsem po dětech chtěl, aby následující slova rozdělily na aktiva a pasiva. Tohle je totiž jediná otázka, která se netýká programů v mozku, ale týká se finančních znalostí a porozumění problematice peněz a cashflow. Proto jsem řekl, že pokud neví odpověď na tuto otázku, ať nechají pole pro psaní volné a jdou dále. Automaticky jsem bral prázdnou odpověď za odpověď, že neví. Tudíž, že nemají tyto informace zvládnuté.

Nyní zde rozeberu bod po bodu, otázku po otázce celého dotazníku. Seznámíme se s každíčkou otázkou či úkolem, který jsem uvedl. Řeknu zde důvod, proč tam daná otázka či úkol je, co jsem tím sledoval a popíšu u uzavřených otázek jednotlivé odpovědi, který program v hlavě se váže k dané odpovědi. Také uvedu příklad, jak vypadá život člověka, který má daný program v hlavě.

7.1 Rozděl na aktiva a pasiva

Jedná se o úkol, kde jsem zkoumal úroveň finanční gramotnosti u jednotlivých dětí. Jedná se o jediný úkol v dotazníku, kde jsem zkoumal úroveň finančních informací a znalostí, které děti mají. Záměrně jsem šel do tříd, kde děti mají finanční gramotnost jako předmět. Tohle rozdělení je naprostý základ finanční gramotnosti. Pokud děti nemají zvládnuté tohle, nemůžou se učit nic dalšího. Jedná se o opravdové základy. Když Roberta Kiyosakiho učil jeho Bohatý táta finanční gramotnosti, tohle byla první lekce, kterou mu dal. A tohle ho učil celou dobu. Trénoval neustále základy.

Pokud tedy děti nemají zvládnutou tuto látku, nemohou se ani pohnout nikam dál. Nemůžou se učit další a náročnější věci, pokud neví tohle. Nikdy nemůžou plně pochopit a v praxi použít finanční znalosti ve svůj prospěch, protože nerozumí základům. Stejně jako my nemůžeme dělat násobení, pokud nemáme zvládnuté sčítání a odčítání.

Chtěl jsem po dětech rozdělit následující slova: Auto, dům, ve kterém bydlí, mobilní telefon, peníze, dividendové akcie, pronajímáný dům, půjčka, placený účet na sociálních sítích, reklama, značka. Vycházím zde z Kiyosakiho definice aktiv a pasiv, nezajímá mě účetnické rozdělení, protože už jsem na začátku řekl, pro podnikatele je to špatné rozdělení. Ve finanční gramotnosti rozdělení aktiva a pasiva vychází z cashflow. Aktiva zde jsou: peníze, dividendové akcie, pronajímáný dům, značka. Všechny tyto věci nám přináší peníze do kapsy, takže cashflow je pozitivní pro nás. Mezi pasiva patří ten zbytek, tedy: auto, dům, ve kterém bydlím, mobilní telefon, půjčka, placený účet na sociálních sítích, reklama. Všechny tyto věci nám vytahují peníze z kapsy, musíme za ně každý měsíc platit, náš cashflow je tedy záporný.

Pokud tohle děti nezvládnou, nikdy nezbohatnou. Proč? Uvedu zde příklad. Zkuste si to klidně v praxi. Jděte za svým bankéřem a zeptejte se ho, jestli je váš dům aktivum nebo pasivum. Každý bankéř vám odpoví, že aktivum. Nicméně není to pravda, protože za dům každý měsíc platíte a váš dům vám nevydělává žádné peníze. Proto je to pasivum. Proč vám tedy bankéř tvrdí něco jiného? No, on říká pravdu, jen nezmiňuje dvě zásadní slova: „pro nás.“
Váš dům je aktivum pro bankéře. Pokud máte hypotéku na domu nebo si půjčíte peníze od banky na opravy a další věci, pro banku je to vždy aktivum, Vaše půjčka vydělá peníze bance, tudíž váš bankéř říká pravdu, mluví za banku. A pro banku je váš dům aktivum.[5]

Pokud tedy děti neznají tyto znalosti, nemohou nikdy plně zbohatnou. Ve svém životě budou poslouchat slova jejich bankéře, který jim bude říkat, aby investovali více peněz do svého domu, protože dům je aktivum. Ale co budou vlastně dělat? Dávat více a více peněz do pasiva,

a pasivum poroste a bude větší a větší. A čím větší pasivum budou mít, tím více peněz jim tohle pasivum vytáhne každý měsíc z kapsy.[5]

7.2 Otevřené otázky

Po úkolu na rozdělení aktiv a pasiv jsem zvolil sérii čtyř otevřených otázek. První z nich je „*Pokud bych ti teď dal 1 000 Kč, co bys s nimi udělal/a?*“ Touto otázkou jsem zkoumal, jak umí děti přijímat peníze, protože hodně lidí neumí peníze přijímat. Tohle tvrzení zde nebudu obhajovat ani více rozvádět. A také jsem touto otázkou zjišťoval, jak děti přistupují k penězům, které dostávají. Je úplně jedno, z jakého příjmu peníze pocházejí, důležité je, vždy lidé dělají s přijatými penězi určité úkony, dle svého programu v hlavě.

Uvedu zde příklad. Někteří lidé by ode mě peníze nepřijali, a nejenom ode mě, prostě by nepřijali peníze. Takoví lidé právě neumí přijímat peníze, mají pocit, že by neměli peníze přijímat. Proto jsem položil otázku darování peněz, abych si také ověřil, jestli děti umí přijímat. Další typ lidí peníze všechny hned utratí. Vezmou peníze a jdou si za ně něco koupit, ukazují ostatním, že mají peníze. Obvykle se jedná o lidi s programem *peníze budou, my nebudeme*. A potom je zde třetí typ lidí, kteří mají tzv. *investorskou mysl*. Tohle nemá nic společného s investováním peněz, lidé nemusí investovat peníze, a přitom mohou mít investorskou mysl. Jedná se o lidi, kteří si své peníze přerozdělí, jakýkoliv příjem si vždy přerozdělí. Část odloží, část dají na tohle, tuto část mají na standard atd.

Další otevřená otázka: „*Jaký je podle tebe nejlepší způsob, jak zbohatnout?*“ Tuto otázku jsem položil pro to, abych zjistil postoj dětí k vydělávání peněz. Zaměřuji se zde na to, abych zjistil jejich postoj k riziku a co si myslí, že musí dělat, aby zbohatly. Každý si pod pojmem zbohatnout představí něco jiného, to je v pořádku. Každý jsme individuální, každý máme individuální představy a každý máme také individuální cestu. Mně zde jde o postoj dětí ke zbohatnutí podle nich. Pokud mi totiž napíšou, že musí tvrdě pracovat, a to je jistota, vím, že tyto děti nebudou bohaté, ale celý život se budou honit za penězi a nikdy je mít nebudou. Budou celý život tvrdě pracovat a jen přežívat. Tato otázka má rozdělit dotazovaný vzorek na ty, co mají zaměstnaneckou mysl a na ty, co mají mysl investora a podnikatele.

Opět příklad: Bohatí lidé ví, že opravdové peníze mohou vydělat pouze tak, že vytvoří systém, který jim poté generuje peníze. Steve Jobs vytvořil systém, Bill Gates vytvořil systém, Robert Kiyosaki vytvořil systém, všichni bohatí lidé, vytvořili nějaký systém, vydělali peníze, ty poté investovali a vydělali ještě více. Pak jsou tu lidé se zaměstnaneckou myslí. Poznáme je podle toho, že si myslí, že musí tvrdě pracovat a jedině tak zbohatnou. Nebudu zde konkrétně

jmenovat, ale znám jich kolem sebe mnoho. A také znám jejich život. Jeden takový člověk má své stále zaměstnání a chodí do něj každý den. Podle něj musí tvrdě pracovat, aby měl peníze a mohl zabezpečit rodinu a přežít každý měsíc od výplaty k výplatě. Takový člověk potom vzal druhou práci ještě, protože chtěl více peněz. Ale pozor, ve skutečnosti více peněz nemá. Je to zajímavé, ale ikdyž má dvě zaměstnání, neustále žije od výplaty k výplatě. Jediné, co se v jeho životě změnilo je to, že má méně času na rodinu teď. Jeho program v mozku ho však vedl k tomuto kroku.

Otevřená otázka č. 3 – „*Jaký je podle tebe nejrychlejší způsob, jak zchudnout?*“ Tuto otázku jsem položil za záměrem dozvědět se, co nejvíce děti děsí v oblasti financí. Tím myslím, jaké kroky by podle jejich systému víry nikdy neudělali, protože podle nich vedou ke zchudnutí. Stejně jako zbohatnutí i zchudnutí si každý představujeme jinak, ale opět, každý napíše svůj vlastní názor, který je v souladu s tím, čemu věří.

Opět příklad, hodně lidí věří v to, že gamblerství je jedna z nejrychlejších způsobů, jak přijít o všechny peníze. Včetně mě. Nicméně, znám pár lidí, kteří v automatu vyhráli i hodně peněz. Jiný příklad: Zním lidi, kteří investování peněz považují za hazard a nikdy by to neudělali, protože věří tomu, že takto mohou rychle a snadno přijít o peníze. Na druhou stranu znám i lidi, kteří pravidelně investují a vydělávají si tím hodně slušné peníze. Je to o postoji a systému víry, který každý máme. Mě zde zajímalo, jak to mají děti, kterých se dotazuji, abych potom více pochopil jejich programy v mozku.

Poslední otevřená otázka: „*Jsou podle tebe peníze důležité v životě? A proč?*“ Jedná se vlastně o dvě otázky v jedné. Je to velice důležitá otázka v problematice finanční gramotnosti a učitelé by tuto otázku měli klást vždy na začátku, když začínají předmět finanční gramotnost učit. Je-li předmět dobrovolný, je asi jasné, že se na něj přihlásí žáci, kteří dávají penězům určitou důležitost. Jedná-li se však o předmět povinný, mohou se nám ve třídě vyskytnout i takoví, kteří nepovažují peníze za důležité v životě, a takový žák si neodnese z hodiny naprosto nic. Ani nemůže, jak může vnímat a učit se něco, co pro něj není absolutně důležité? Také se v otázce ptám proč. Odpovědi na tuto otázku zjistím, z jakého důvodu děti považují nebo nepovažují důležité v životě a opět se mi více odhalí jejich programy na peníze a jejich postoj k penězům.

Příklad, volím teď schválně extrémní příklad. Když bychom se zeptali buddhistického mnicha, jestli jsou peníze důležité k životu, jsem si jistý, že by odpověděl, že nejsou. Jistě by to okomentoval slovy, že nejdůležitější je meditace a kultivace vnitřního světa, zabývání

se duchovna. Zeptejme se však Billa Gatese, jestli jsou pro něj peníze důležité v životě. Jsem přesvědčen, že odpoví, že stoprocentně ano. Vidíte, už při odpovědi na tuto otázku poznáme, jak člověk bude žít. Jestli s penězi nebo bez nich.

7.3 Uzavřené otázky

Na konec dotazníku jsem zvolil tři uzavřené otázky. Jsou více zaměřené na konkrétní programy na peníze, které mají děti v mozku. Otevřenými otázkami jsem zkoumal spíše jejich postoj, zatímco uzavřené otázky již konkrétně míří na daný program. Každou odpovědí v každé jednotlivé uzavřené otázce se mi odhaluje vždy nejméně jeden program, který daný žák má v hlavě. Při tvorbě otázek do dotazníku jsem se inspiroval testem na vztah k penězům, který byl dříve veřejný na stránkách www.neurorestartpenize.cz. V momentální době již tato stránka neexistuje, protože vznikl Neurorestart institut a tento test je také nedohledatelný.

První uzavřená otázka zní: „*Jaké tvrzení je podle tebe pravdivé?*“ První z nabízených odpovědí je *Peníze nejsou všechno*. Tuto odpověď zaškrtně člověk, pro kterého peníze nejsou důležité. Pod rčením „peníze nejsou všechno“ se skrývá pohrdání peněz, strach z peněz a odmítání peněz. Člověk, který žije s tímto přesvědčením peníze nemá.[8]

Druhá z nabízených odpovědí: *Peníze budou, my nebudeme*. Tohle je přímo program, který zapříčiní to, že kdykoliv člověk peníze má, půjde je okamžitě někam utratit a užít si je, dokud je má, dokud může. Nejvíce mají tento program lidé, kteří zažili komunisty a zažili znárodnění majetku. Tento program mají lidé, kteří v této době přišli o majetek, a proto si vzali ponaučení, že kdykoliv peníze mají, je třeba je pořádně roztočit, protože žijí ve strachu, že by o ně mohli znovu přijít.[8]

Další nabízená odpověď *Rozmysli si, kam každou korunu vynaložíš*. Tato odpověď se podobá investorské myslí, kde si člověk peníze rozdělí, a tudíž rozdělí riziko. Není tomu tak. Ještě jednou zde zmíním odpověď: *Rozmysli si, kam každou korunu vynaložíš*. Všimněme si, že je zde slovo ROZMYSLI. Jedná se o přesvědčení, které pramení ze strachu, že bychom mohli o peníze přijít, proto si musíme pořádně rozmyslet každý krok, protože co kdyby? Tento program v životě zajistí to, že lidem, unikne každá příležitost, která se naskytne. Právě z důvodu strachu a nerozhodnosti.[8]

Poslední nabízená odpověď: *Vždy si své peníze chytře rozděl*. Tak, právě zde se jedná o tzv. Investorskou mysl. Lidé s tímto přesvědčením vědí, že je důležité neutratit všechny peníze, a proto si vždy každý příjem peněz přerozdělí a každou část (obvykle procentuální)

pošlou na určitý účet nebo investici. Tito lidé ví, že postupně dokáží naspořit sumu peněz, kterou mohou investovat a tyto peníze jim poté vydělají další peníze a postupně tak vytvoří pasivní příjem peněz.[8]

Dostáváme se ke druhé uzavřené otázce, která zní: „*Když se řekne peněžní svoboda, co si vybavíš?*“ Tuto otázku jsem zaměřil na obrazy dětí, které si vybavují, když se řekne pojem Finanční svoboda. Proč se na tohle ptám? Zjišťuji zde, jakým způsobem si děti myslí, že mohou finanční svobody dosáhnout. Je to podobné jako otázka: *Jaký je podle tebe nejlepší způsob, jak zbohatnout*. Rozdíl je v tom, že tato uzavřená otázka je mnohem více cílená a omezená.[8]

První nabízená odpověď zní *Prostředek k dosažení cílů*. Na této odpovědi se na první pohled nemusí zdát nic špatného, nicméně pozor. Lidé, kteří mají program, že peníze jsou prostředek k dosažení jejich cílů, ať je to cokoliv, dovolené, auta, domy, dárky atd. nemají peníze ve svém životě. Pokud ano, tak málo. Takoví lidé přežívají od výplaty k výplatě. Zkuste se na to zaměřit a pozorovat to. Říkáte to sami? Nebo máte známé, kteří považují peníze za prostředek? Zkoumejte, jakou mají finanční situaci. Garantuji vám, že žijí od výplatě k výplatě. Říkal jsem, že peníze jsou o vztahu. A tak k nim také musíme přistupovat. Zkuste si ve větě *Peníze jsou pro mě prostředkem*, zaměnit slovo *peníze*. Dejte místo něj „manželka, bratr, sestra, manžel, otec, matka...“ Jak to zní? „*Manželka je pro mě prostředkem k teplé večeři a dobrému sexu*.“ Nezní to, mám pravdu? Pokud byste manželce či manželovi něco podobného řekli, jsem si jistý, že by s vámi už nebyl. S penězi je to stejné.[8]

Druhá nabízená odpověď zní: *Nutnost, kež bychom peníze nepotřebovali*. Lidé s tímto přesvědčením berou peníze jen pro nutnost na přežití. Přitom si přejí svět bez peněz. Peníze jsou pro ně omezení a blokáce. Není třeba se zmiňovat, že tito lidé peníze nemají, ale kdykoliv řeší nějakou situaci, vyskytnou se jim peníze v životě jako překážka. Peníze jim jsou překážkou ve vztazích, v práci, kdykoliv mají cíl, musí řešit peníze jako překážku. Tito lidé mají velice smutný život.[8]

Další nabízená odpověď: *Svobodu a nové možnosti*. Naprosto kontroverzní odpověď k té předcházející. Zatímco v přecházejícím programu lidem peníze brání v rozvoji, zde peníze rozvoj a seberealizaci člověka podporují, a to v každém množství. Lidé s tímto programem si uvědomují důležitost peněz. Ví, že mít peníze je o mnoho lepší, než je nemít. Přistupují k penězům s respektem a vědí, že když peníze mají, je to něco jako vstupenka do vyšších kruhů, lepšímu životnímu standardu a také si uvědomují, že díky penězům mohou pomoci dalším

lidem. Zkuste najít ve svém okolí člověka s tímto programem. Jsem si jistý, že bude jistě bohatý.[8]

Poslední nabízená odpověď: *Peníze jsou pouze peníze.* Lidé s tímto programem přistupují k penězům jako k obyčejným papírkům s určitou hodnotou. Peníze podle nich nejsou nic více a nic méně. Obvykle takoví lidé mají názor, že peníze jsou jen o číslech a věří, že peníze se řídí logikou. Jsou to z velké části akademikové, kteří věří v mýtus nazývaný Homo economicus. Člověk logicky uvažující o penězích jsme si již vysvětlili, že neexistuje.[8]

A jsme u poslední uzavřené otázky v dotazníku. Ta zní: „*Jaké tvrzení je ti nejbližší ve vztahu peníze a práce?*“ Jistě zde cítíme již z otázky, na co se ptám. Touto otázkou se zaměřuji na to, jak děti vnímají dosažení peněz a práce, která k tomu vede. Jak již víme, bohatí lidé nepracují pro peníze, ale vytvořili systém a nechali své peníze pracovat pro sebe.

První z nabízených odpovědí zní: *Peníze se přijímají za dobrou a poctivou práci.* Tohle je přímo program lidí, kteří si nedokáží představit, že by mohli vydělávat peníze jinak než tím, že by pro ně pracovali. Jedná se vlastně o zaměstnaneckou mysl. Tito lidé budou tvrdě držet, budou mít sice velké morální hodnoty, ale celý život budou přežívat od výplaty k výplatě. Lidé s tímto programem budou chodit třeba do dvou nebo tří zaměstnání, protože podle jejich systému víry neexistuje jiná možnost, jak si vydělat peníze. Na bohaté lidi budou nestále nadávat a věří, že pokud je někdo bohatý, musel bohatství nabýt nelegálně a podvodně. Tak, že okradl další lidi o peníze.[8]

Druhá nabízená odpověď: *Pracoval bych pro peníze, i když by mě práce nebavila.* Tito lidé budou dělat naprosto cokoliv, jenom hlavně aby měli peníze. Na rozdíl od lidí, co mají program „peníze se přijímají za dobrou a poctivou práci,“ tito se nebojí dělat i nepoctivé, nemorální a nelegální věci. Jejich hlavním motivem jsou všude peníze a udělají pro to naprosto cokoliv. Tito lidé budou klidně setrvávat v práci, která je nebaví, nechají na sebe řvát, nechají se ponižovat. Budou druhé okrádat, budou uzavírat nevýhodně obchody pro druhé, udělají cokoliv. Jejich hlavní motiv jsou peníze. Myslím si, že lidé s tímto programem v mozku mají velice smutný příběh.[8]

Třetí nabízená odpověď: *Peníze přicházejí jinak než z práce. Práce je zábava.* Lidé s tímto programem pochopili, že prací ještě nikdy nikdo nezbohatl. Tito lidé ví, že je třeba vytvořit systém, ze kterého proudí peníze a oni potom mohou dělat jen to, co je baví. Když se potom takových lidí zeptáte, jestli pracují, odpoví ve většině, že ne, ale že se baví. Jejich práce je pro ně zábava. Jsou opravdu šťastní.[8]

Čtvrtá nabízená odpověď: *Mohu si vytvořit pasivní příjem, a už nikdy nepracovat pro peníze.* Tato odpověď se zdá jako zbytečná a irelevantní, protože jsem dotazník rozdával jen na základních školách a na gymnáziu, ale stejně pro děti, které jsou do patnácti let. Není tomu tak. Tato otázka nezkoumá materiální potřeby, i když se tak může na první pohled zdát. Vše v životě, naprosto vše – vztahy, zdraví, práce, a také peníze, jsou o postoji. Když máte pevný postoj, fakta se nepočítají. Tato odpověď značí pevný postoj. Pokud někdo ze žáků odpoví tuto odpověď, značí to jeho pevný postoj, že může. Je jedno, že na to teď nemá čas, věk, peníze, cokoliv. Má ale pevný postoj. Patří mezi 5 % neúspěšnějších lidí a jistě v životě pohádkově zbohatne. Lidé s tímto programem ví, že můžou. Uvědomují si svou moc, mají podnikatelskou a investorskou mysl a oni také dokáží dosáhnout svých vizí. Jejich sny nejsou pouze sny, jsou to vize, které se zhmotňují.[8]

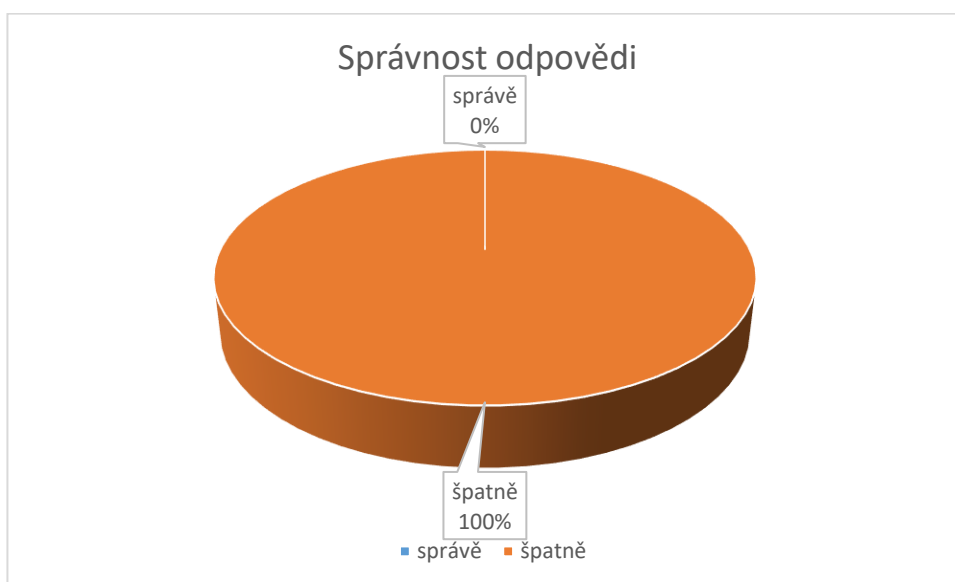
Řekli jsme si nyní proč a co znamená každá z mých otázek a úkolů vložených do dotazníku, který jsem rozdál 51 dětem na školách. Kompletně jsme si vše zanalyzovali. Nyní se podíváme na výsledky dotazníku. Rozebereme si u každé otázky či úkolu procentuální odpovědi, uvedu zde i graf, který nám ukáže procentuálně, kolik dětí odpovědělo danou odpověď a řekneme si k nim také pár slov. Je načase podívat se na tvrdá data. Nebudu zde říkat, že následující data jsou relevantní pro všechny. Zjistil jsem pouze data pro 51 dětí. Není mým záměrem určit zde výsledek, který platí pro všechny, pro celou Českou republiku. To bych musel dát dotazník naprosto všem. Podívejme se na tento výsledek však s nadhledem, že pokud je takový výsledek u tří škol, celkem 51 dětí, bude to stejné nebo podobné i na jiných školách a u většího vzorku?

8 Výsledek dotazníku

Stejně jako v předchozí kapitole jsem postupně bod po bodu rozebral dotazník, který jsem rozdával dětem ve třídě, tak i zde si bod po bodu rozebereme jednotlivé odpovědi a učiním menší závěr každého dílčího výsledku dotazníku. Ke každé jednotlivé otázce uvedu také graf odpovědí dětí, kde bude ukázána procentuální počet jednotlivých odpovědí. Na konci této kapitoly potom napíšu větší závěr celého dotazníku, kde si rozebereme, co můžeme z výsledků vyčíst.

8.1 Aktiva a pasiva

První otázka byla jako jediná zaměřená na znalosti, konkrétně na nejzákladnější věc z oblasti finanční gramotnosti, a to rozdělení pojmů na aktiva a pasiva. Jednalo se o jedinou otázku, kde by se odpovědi daly rozdělit na dobré a špatné. Bohužel zde musím konstatovat, že se nenašel nikdo, kdo by odpověděl na tuto otázku správně. Je zde tedy 100% neúspěšnost.

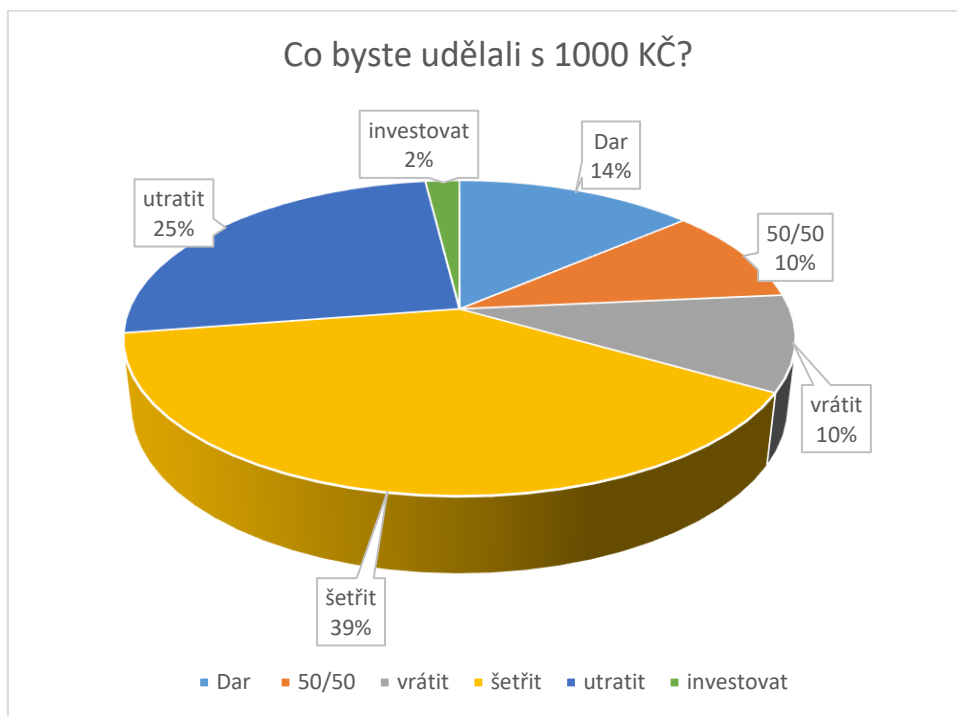
Graf. č. 1 – Správnost odpovědi – otázka č. 1

Z výsledků této otázky můžeme jednoznačně určit, že děti nemají vůbec žádné pojetí o finanční gramotnosti. Znovu zde připomínám, že dotazník dostaly pouze třídy, kde se vyučuje finanční gramotnost. Zde však můžeme vidět, že děti neznají nic a pokud se tohle nezmění, nebudou moci finanční gramotnost využít v běžném životě pro svůj prospěch. Možná teď někoho napadá, že sice děti neznají rozdíl mezi aktivy nebo pasivy, zato se ale učí úročení, daně, rozdělení peněz atd., takže tohle vlastně nemusí až tak dokonale ovládat, protože se můžou bez těchto znalostí obejít. Nikoliv, abychom mohli děti učit pokročilé věci, což je rozdělování financí, daně, úroky, musíme je nejprve naučit základy. Místrem se člověk stává

jen tehdy, když neustále opakuje a cvičí se v základech. Chceme finančně vzdělané děti? Pokud ano, musíme začít základy, a tyto základy neustále procvičovat.

8.2 Co udělat s tisícikorunou?

Druhá otázka zněla, co by děti udělaly s tisícikorunou, kdybych jim ji teď dal. Nejprve uvedu graf a poté si jednotlivé odpovědi rozebereme.

Graf. č. 2 – Co byste udělali s 1000 Kč?

Největší procento dětí odpovědělo, že by si danou tisícikorunu, kterou bych jim dal, ušetřili. Vložili by si ji do pokladničky, dali by si ji na účet či cokoliv podobného. Z toho vyplývá, že lidé jsou stále nastaveni na starý model zacházení s penězi – šetřit, šetřit, šetřit. Dnes to již nefunguje. Díky tomu, že peníze nejsou podloženy zlatem a díky tomu, že denně tiskne Česká národní banka miliardy nových korun, šetřit peníze je naprosto nesmysl. Proč? Máme inflaci – znehodnocení peněz, což znamená, že pokud si peníze někam „schovám“, za deset let uvidím pořád stejnou částku, ale bude mít naprosto jinou hodnotu. Pomalu o své peníze přijdu. Přesto stále říkáme dětem, že musí šetřit.

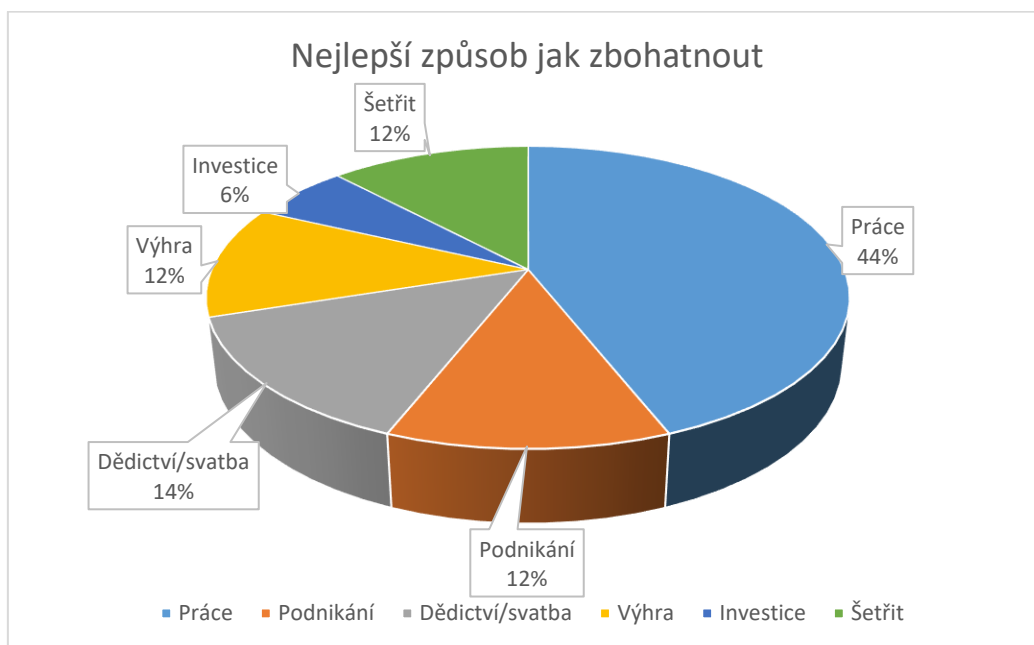
Naproti tomu, druhá největší skupina se shodla, že by celou tisícikorunu šli hned utratit. Je to mnohem lepší než si peníze šetřit, takto si je totiž alespoň užijeme a nenecháme je změnit se v prach, nicméně, taková cesta ke zbohatnutí také nevede. Tyto děti mají jistě program v mozku *Peníze budou, my nebudeme*.

Ostatní odpovědi již neměly mezi sebou velký rozdíl, co se počtu odpovědí týče. Několik dětí napsalo, že by polovinu peněz utratily a polovinu si ušetřily, další napsaly, že by za tyto peníze koupily dárek (obvykle rodičům) a ostatní napsaly, že by mi peníze vrátily zpět. U této poslední odpovědi se zastavím, protože tyto děti absolutně neví, co s penězi dělat. Mají strach peníze mít a kdykoliv je dostanou do ruky, raději se jich co nejdříve zbaví, aby nemusely nést zodpovědnost. Našel se jen jeden dotazovaný ze všech, který napsal, že by danou tisícikorunu investoval.

Může vás napadnout, že tyto data nemůžeme považovat za dost věrohodná, protože děti jsou přece jenom jen děti a jistě jak povyrostou, budou mít více zodpovědnosti a naučí se s penězi pracovat. Určitě je tohle pravda. Chci zde říct, že nevynáším žádné soudy ani osudy nad dětmi podle toho, co napsali za odpovědi. Jistě neříkám, že tento nikdy nebude bohatý a tento zase ano. Jen zde pozorujeme přemýšlení dětí, jejich programy, které jim dává škola, rodiče, které vidí u ostatních, a tak je duplikují. Tyto programy jim budou ovlivňovat celý život, alespoň do doby, než je transformují.

8.3 Nejlepší způsob, jak zbohatnout

V další otázce jsem se ptal, jaký je podle dětí nejlepší způsob, jak zbohatnout. Opět se nejprve podívejme na graf, který nám znázorní všechny odpovědi.

Graf č. 3 – Nejlepší způsob jak zbohatnout

Největší procento dětí odpovídalo, že nejlepší způsob, jak zbohatnout je, a teď budu citovat, „dobře se učit, udělat si vysokou školu a najít si dobrou a stálou práci.“

V předcházejících řádkách jsem poukázal na to, že někteří můžete navrhnout, že děti ještě nepřemýšlí o penězích ve větších souvislostech. Pokud však děti dokáží říct tuto větu, myslím, že mají dost dobrý přehled a přemýšlí ve větších souvislostech. Dělají jednoduchou věc – duplikují své rodiče a učitele. Dostáváme se zde k prvnímu konceptu, a ten zní „*Koho posloucháte.*“ Učíme děti model, který platit v průmyslové době, ale teď je již doba informační. Co platilo před tím, dnes už neplatí. Pokud budeme učit naše děti vzorec, aby chodili do školy, dobře se učily, měly dobré známky, a díky tomu si potom našly dobré a jisté zaměstnání, odsuzujeme naše děti pouze k tomu, aby přežívaly, nežily. A neustále se bude zvětšovat propast mezi bohatými a chudými. Chudí chudnou, bohatí bohatnou – vše je jen o tom, co máme v hlavě, a co předáváme naším dětem dále. Dnes je doba, kdy by každý z nás měl mít svůj „byznys“, kterému bychom se věnovali. Klidně při práci, ale prostě něco, co navýší příjem nezávisle na zaměstnání. Práce se bude více a více nahrazovat stroji. Čím dál více lidí bude bez zaměstnání. Skutečně chcete tohle vtoukat dětem do hlavy, i když ubývá zaměstnaneckých míst?

Druhý největší počet dětí se shodl na odpovědi „zdědit peníze nebo mít svatbu s již bohatým člověkem.“ No, tyto děti zřejmě absolutně neví, jak si peníze do života přitáhnout, a tak spoléhají na zázrak, na náhodu, že se to nějak vyvine. Nejraději by, aby jim létali pečení holubí přímo do úst, jak se říká. Netřeba se k tomu vyjadřovat více. Tyto děti nemají základní přehled o tom, kde peníze vzít, natož jak se o ně starat.

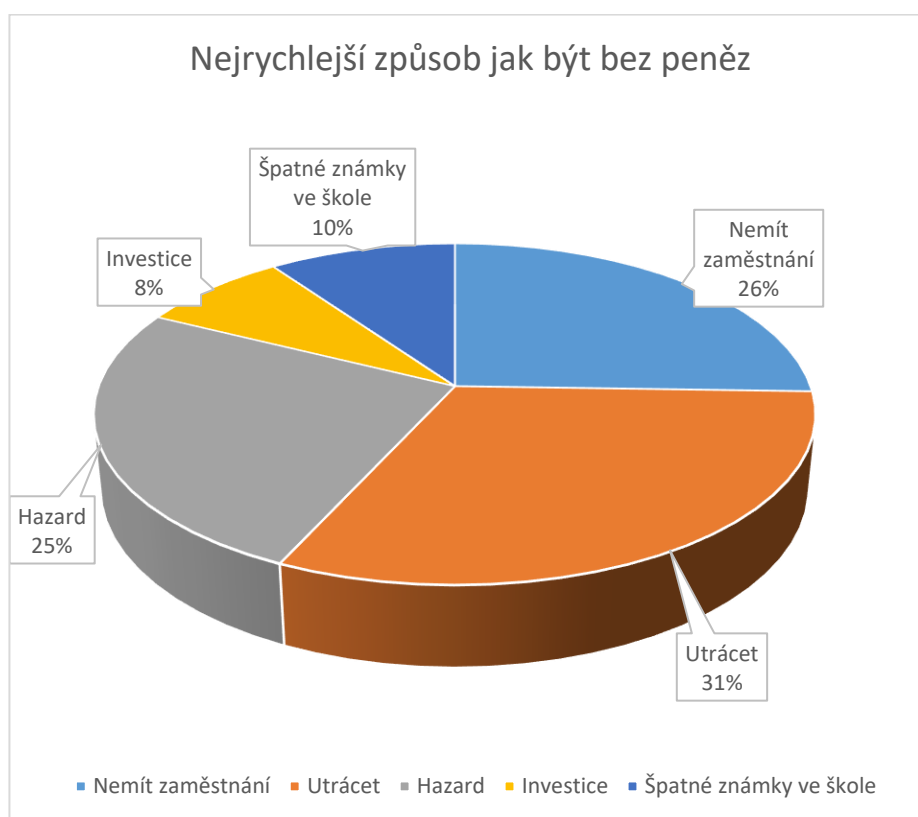
Jen o dvě procenta méně měla odpověď „podnikání.“ To je hodně zajímavé, překvapilo mě to číslo (12 %) dotazovaných, kteří odpověděli, že nejlepší způsob je mít vlastní podnikání. Přibližně každé desáté dítě si v této době uvědomuje, že chozením do zaměstnání nezbohatnou, a že pro to, aby peníze měly musí rozběhnout něco svého. A tyto děti podnikání považují také za nejlepší způsob. Nastejno procentuálně s touto odpovědí se v dotazníku vyskytovaly také odpovědi „výhra“ a „šetření peněz.“ K šetření peněz se již nebudu více dopodrobna rozepisovat. Z předchozích řádků již víme, že tímto způsobem o peníze akorát přijdeme. To, že téměř každý desátý žák odpověděl takto, značí jeho špatný postoj k penězům a také malou informovanost. Proč se vlastně neučí nikde o inflaci? Ti, co odpověděli „výhra“ jsou opět lidé, kteří spoléhají na náhodu. Zde se však zastavím, protože podle mě je tohle jedna z nejhorších variant, jak zbohatnout. Opírám se o statistiky. Devět z deseti lidí, kteří vyhráli větší obnos peněz, jsou po roce ve stejné nebo horší situaci, než byly před tím a mnozí z nich říkají, že „vyhrát bylo to nejhorší, co je v životě zatím potkalo.“ Dovolím si zde vysvětlit, proč se tak děje. Je to z jednoduchého prostého důvodu – tito lidé nejsou připraveni na obrovskou sumu peněz,

vydělávají ročně statisíce a najednou dostanou miliardu. Nemají kvalitní programy v mozku a jejich systém neunesou ten tlak. Metaforicky řečeno to v nich bouchne a vše se sesype. Proto si myslím, že tohle je jeden z nejhorších způsobů, jak zbohatnout – mnohem více lidí se dostane díky výhře do složitější situace, než ve které byli předtím.

Nejméně děti odpovědělo, že nejlepší způsob ke zbohatnutí je „investovat peníze.“ Tyto děti zřejmě mají rodiče, kteří mají finanční vzdělání nebo znají bohaté lidi. Uvědomují si totiž, že musí riskovat, aby získaly. Nastavení na zbohatnutí pomocí investic a podnikání je podle mě nejrozumnějším řešením, jak zabezpečit sebe a v budoucnu i celou rodinu. A nemusíme se zde vůbec bavit o vysokých investicích.

8.4 Nejrychlejší způsob, jak zchudnout

Moje další otázka byla zaměřená na to, aby mi děti napsaly, jaký je podle nich nejrychlejší způsob, jak zchudnout, respektive přijít o peníze. Opět si ukážeme nejprve graf.

Graf č. 4 – Nejrychlejší způsob jak být bez peněz

Tyto odpovědi vyšly velice zajímavě. Co mě nepřekvapilo, byl 26% podíl odpovědi „nemít zaměstnání.“ Tohle naprosto souhlasí s tím, že většina dětí věří tomu, že musí chodit do školy, mít dobré známky, aby si potom našli jistotu zaměstnání s dalšími výhodami. Není třeba

se již opakovat, že tato cesta vede ke stavu „bez peněz.“ Bohužel, děti mají naprogramovaný v hlavě přesný opak.

Nicméně, nejvíce dětí odpovědělo, že nejrychlejší cesta, jak být bez peněz je utrácet nerozvážně peníze. Jsem si jistý, že tyto děti mají určitou zkušenost, například s rodiči či s rodinnými přáteli, kdy viděli situaci, jak se někdo z jejich blízkých dostal do problémů kvůli tomu, že hodně „rozhazoval penězi.“ Jsem rád, že si tak velké procento žáků uvědomuje, že pokud nebudou ke svým penězům přistupovat zodpovědně, nebudou je mít. Tito žáci by se jistě rádi přiučili, jak k penězům přistupovat zodpovědně. Jediné, co je stačí naučit je cashflow.

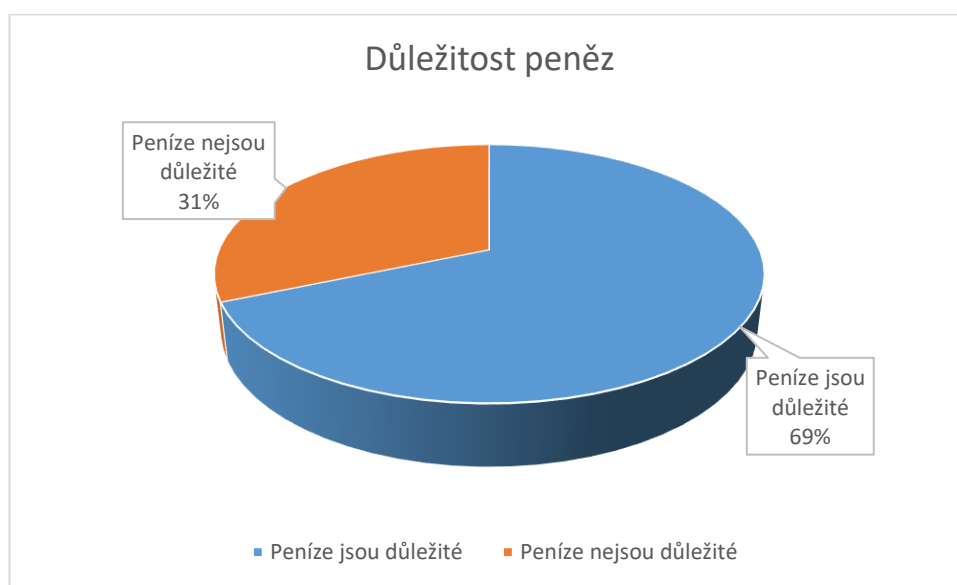
Čtvrtina dotazovaných odpověděla, že nejrychlejší způsob, jak být bez peněz, je hazard. No, na tohle mohu jen říct, že alespoň něco kvalitního se děti naučily. Na tohle není co dodat. Souhlasím. Možná mě trochu mrzí, že tuto odpověď uvedla jen čtvrtina, ale i tak, je to dobrý výsledek. Dále zde zazněla odpověď „investice.“ Tak jako před tím bylo vždy nejmenší procento dětí, které odpověděly, že investice jsou dobré, tak i teď odpověď „investice“ patří do nejmenšího počtu odpovědí. Jsou zde dvě varianty, jak si tuto odpověď můžeme vysvětlit. První je, že děti absolutně neví, co to investice jsou, protože jak už jsem říkal, ne bavíme se zde o investicích na vysoké částky, ale můžeme klidně uvažovat o investicích na 500 nebo i méně korun měsíčně. Můžou sem patřit investice do zlata, podílových fondů nebo třeba doplňkové penzijní spoření. I tohle se počítá jako investice. Takže jak jsem říkal, buď tyto děti absolutně neví, co to investice jsou a s jakými investicemi mohou pracovat, nebo prostě slyšely od spousty lidí – rodičů a učitelů, že investice jsou riziko a že do toho nemají chodit. Možná také mají zkušenost, kdy jejich rodiče nebo rodinní známí přišli o peníze, když je investovali. Tady je potřeba problematiku investic probrat ve třídě a vyhradit si pro ni více hodin než jednu nebo dvě.

Poslední typ odpovědi, kterou jsem dostal byla „špatné známky ve třídě.“ Odpovědělo tak 10 % dotazovaných. To je hodně zajímavá odpověď, která přesně ukazuje, jak jsou tyto děti zmanipulovány a věří něčemu, co už není pravda. Je to naše zodpovědnost, že jim tohle říkáme. Upřímně si přiznejme, že dobré známky dítěti nezaručí peníze v životě. V mnoha případech je to přesně naopak. Měli bychom se kriticky dívat na momentální situaci v republice a přiznat sami sobě skutečnost jaká je. Tuto skutečnost bychom potom měli pravdivě předat dětem a připravit je na situaci, která je čeká.

10 % dětí věří v to, že mít špatné známky je udělá chudým, a 26 % dětí věří v to, že nemít zaměstnání je učiní chudými. Když tyto dvě čísla sečtu, dostávám 36 %. Více než třetina dotazovaných dětí věří v iluzi. Věřící pohádku, kterou dětem každý den opakujeme a říkáme jim, že takto to bude. Ale není to pravda. Buď to teď transformujeme a začneme děti opravdu připravovat, nebo jednou nastane situace, kdy se dětem zhroutl život jako domeček z karet. Právě z důvodu, že věří iluzi něčeho, co neexistuje. A až to nastane, tak přijdou právě za učiteli a rodiči a zeptají se jich: „To jste byli tak naivní nebo tak slepí, že jste to neviděli?“ Pojďme na další otázku.

8.5 Důležitost peněz

Ptal jsem se v této poslední otevřené otázce, jestli jsou pro děti peníze důležité. Ptal jsem se současně i na proč jsou peníze důležité, nicméně na to „proč“ mi odpovědělo tak málo dětí, že jsem se rozhodl důvody vůbec neuvádět. Uvedu tedy pouze graf, kde uvidíme, procentuálně, kolik dětí si myslí, že peníze jsou důležité a kolik dětí věří tomu, že peníze jsou zbytečnost.

Graf č. 5 – Důležitost peněz

Přibližně třetina dětí odpověděla, že peníze nejsou v životě důležité. Zajímalo by mě, co budou v budoucnu dělat. Buď změní své přesvědčení, transformují tento program ve své hlavě a dají penězům určitou důležitost nebo se budou trápit. Vznikají s touto vírou tragické scénáře. Buď člověk je otrokem peněz, dělá pro peníze všechno možné, a přitom není a ani nebude šťastný, protože věří, že peníze nejsou důležité, ale kvůli systému, jaký tu je, musí dělat danou činnost, která jej akorát okrádá o čas pro blízké či rodinu nebo cokoliv jiného. Nebo další nejčastější možnost, a to jsou zejména esoterici, všem tvrdí, že peníze jsou něco zlého, co by tu vůbec nemělo být. Tito lidé se zřekli peněz, nechtějí je mít, říkají, že nejsou důležité,

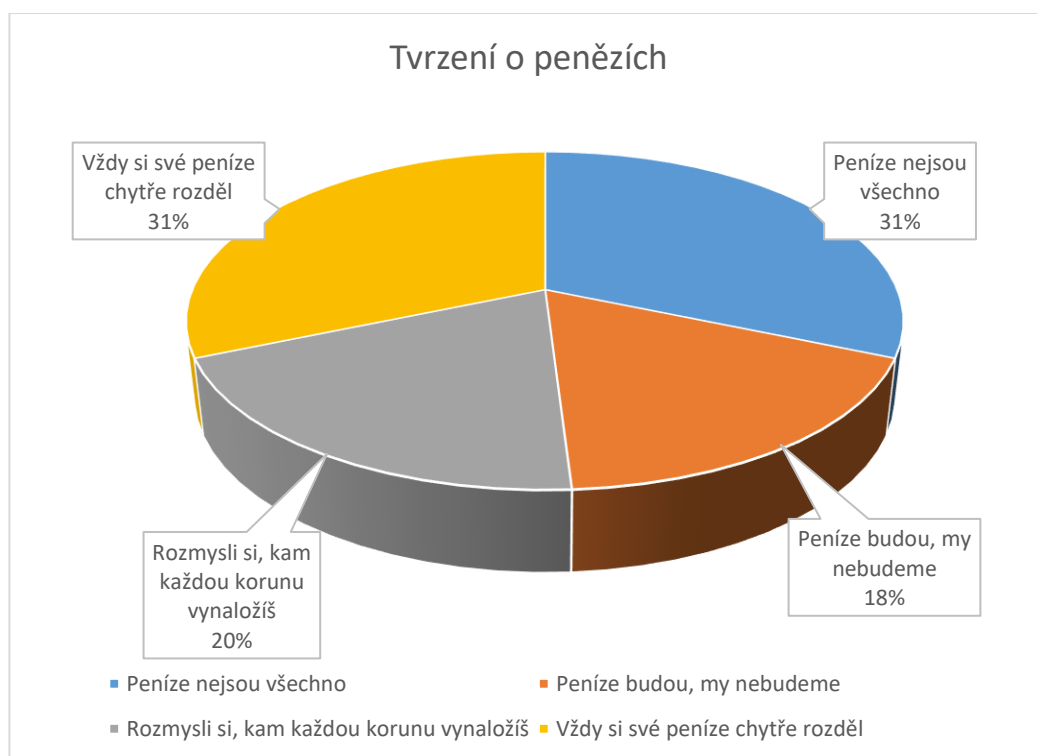

ale potom potají, tak, aby je nikdo neviděl, pro ně otročí. Nikdo z těch, kdo věří, že peníze nejsou důležité, je nemá. Proto zde opět apeluji, ať ve škole sdělí učitelé dětem, jak hodně jsou peníze důležité. Záleží zde však na programu vyučujícího, protože jak už víme, učitel nedokáže dětem předat nic, co sám nezná.

Důležitost penězům daly více než dvě třetiny dětí. Je to super, že alespoň takto. Tyto dvě třetiny dětí si uvědomují, že je třeba peníze mít, nějakým způsobem získávat a udržet si je. Dvě třetiny dětí se v budoucnu bude zajímat o své peníze. Někteří více aktivně, jiní méně aktivně. To už je individuální. Neříkám tímto, že dvě třetiny dětí budou peníze mít a budou jich mít hojnost pro vše, po čem toužím. Jen konstatuji, že se o své peníze budou nějakým způsobem zajímat.

8.6 Tvrzení

Dostáváme se k sérii tří uzavřených otázek, které byly hlouběji zaměřené na programy, které mají děti v mozku ve vztahu k penězům. V první uzavřené otázce měly děti vybrat, které tvrzení ve vztahu k penězům jim nejvíce odpovídá. Opět si uvedeme graf.

Graf č. 6 – Tvrzení o penězích

Zde jsme se dostali přímo do hloubky a ke konkrétním programům, které mají děti uložené v mozku a podle kterých již žijí a tvoří si svou další budoucnost. Pozor, i když se děti aktivně zatím nestarají o své peníze, tyto programy jsou již aktivní v jejich myslích a formují

dětem následující život v budoucnosti. Nejvíce dětí odpovědělo „peníze nejsou všechno“ a „vždy si své peníze chytře rozděl.“ Obě odpovědi dala cca. třetina dotazovaných dětí.

Peníze nejsou všechno. Tohle říkají vždy lidé, kteří jsou bez peněz nebo ti, kteří si myslí, že peníze nejsou důležité. Je zajímavé, je to přesně stejné procento jako děti, kteří mi odpověděli, že peníze nejsou v životě důležité. Při porovnání těchto odpovědí, z 99 % tuto odpověď daly děti, které v předcházející otázce udaly, že peníze nejsou důležité. No, jsem si jistý, že zde již cítíme, jak se dětem začíná formovat budoucnost.

Druhá třetina dotazovaných dětí zvolila tvrzení „Vždy si své peníze chytře rozděl.“ Jedná se o třetinu dotazovaných dětí, které si uvědomují, že je třeba část peněz odkládat, ať už je budou spořit, šetřit nebo investovat, důležité je, že přemýšlí takto. Tyto děti si uvědomují sílu finanční gramotnosti. Stačí je naučit finanční produkty na trhu a tyto děti si položí kvalitní základy pro svou budoucí finanční prosperitu.

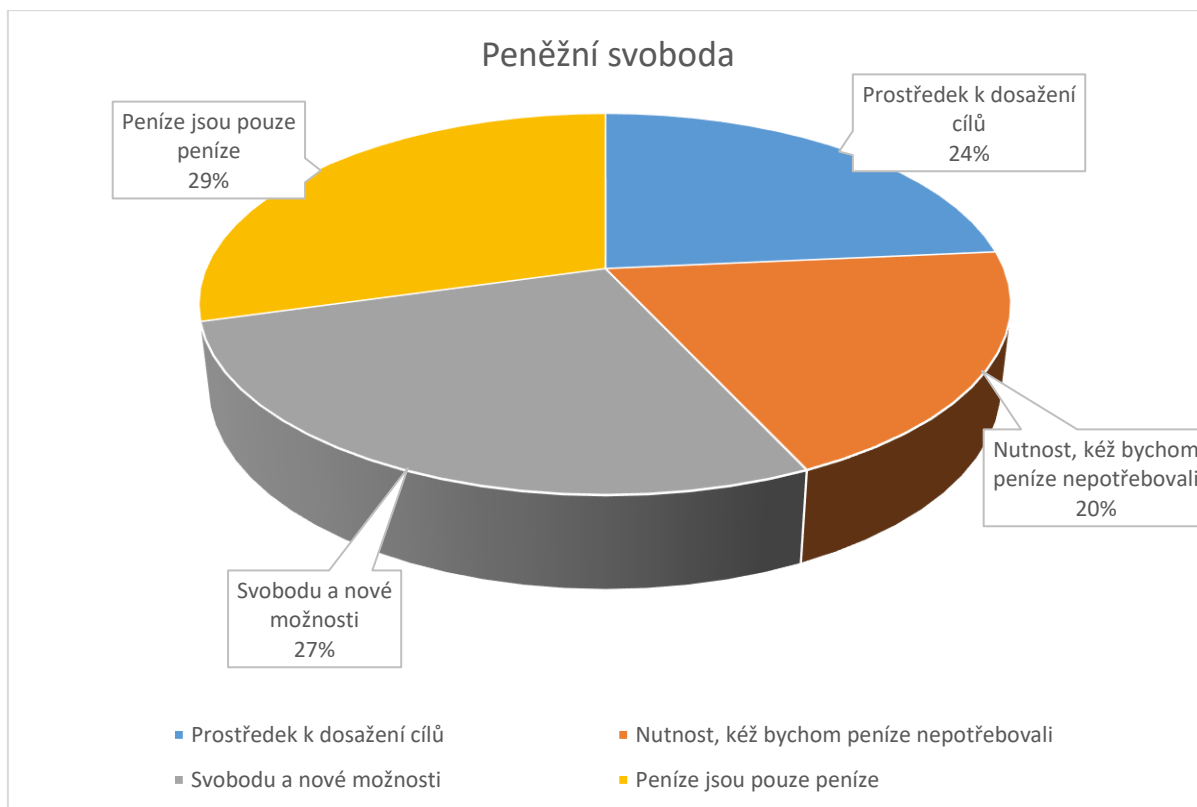
„Rozmysli si, kam každou korunu vynaložíš“, tuto odpověď jsem dostal od pětiny dotazovaných žáků. Tyto děti budou v budoucnu jen přemýšlet, když se jim naskytne příležitost. Nikdy však opravdovou příležitost nechytanou za pačesy, protože budou jen přemýšlet, počítat a uvažovat a vše jim proklouzne mezi prsty. Nakonec své peníze jen utratí, protože dají přednost okamžitému uspokojení než pozdější rentě, které nedokáží uvěřit. Pozor, nepíšu zde, že to tak musí být. Popisuji obecně, na co jsou děti nastavené. Samozřejmě, každé dítě bude mít jinou budoucnost, jiný život. Popisuji zde obecné vzorce, ale v žádném případě neříkám, že takto to přesně bude.

Zbývající odpověď „peníze budou, my nebudeme“ odpovědělo 18 % dotazovaných dětí. Jak jsme si řekli v předcházející kapitole, tento program zajistí, že budeme tak tak přežívat z výplaty do výplaty, a když přijde více peněz, hned je utratíme.

Tyto čísla jsou alarmující. 31 % dětí (a to pouze ze vzorku 51 dotazovaných) má položený základní kámen k finanční prosperitě. Můžou jej rozvíjet nebo nemusí, ale je zaseto semínka. Zbýlých 69 % má naprosto nekvalitní programy a smetí v mozku, které jim zaručí, že peníze mít nebudou.

8.7 Peněžní svoboda

Moje druhá uzavřená otázka zněla: „Když se řekne peněžní svoboda, co si vybavíš?“ Děti měly opět vybírat ze čtyř nabízených možností.

Graf č. 7 – Peněžní svoboda

Počet jednotlivých odpovědí se vzájemně moc nelišil. Větší rozdíly bychom zde mohli zřejmě pozorovat při větším vzorku dotazovaných. Nejvíce dětí však zvolily odpověď „peníze jsou pouze peníze.“ Téměř 30 %. Tyto děti nevnímají peníze jako nic víc, zde se projevuje program, že peníze nejsou důležité, až tuto odpověď zvolila asi polovina dětí, které v předešlé odpovědi napsaly, že peníze nejsou důležité. Ta zbývající polovina, pro které peníze nejsou důležité zaškrtnla v této otázce odpověď „Nutnost, kéž bychom peníze nepotřebovali.“ Odpověď, že peníze jsou pouze peníze značí lhostejnost vůči penězům a nezáměr. Druhá odpověď přináší trápení se pro peníze a otročení pro peníze. Jak jsem popisoval výše, obnáší to děláním věcí, které mě nenaplňují a nebaví a mrhání časem pro peníze místo toho, abych čas dal blízkým. Bohužel, tyto nekvalitní programy má v hlavě 49 % dotazovaných dětí, což není zrovna nejlepší.

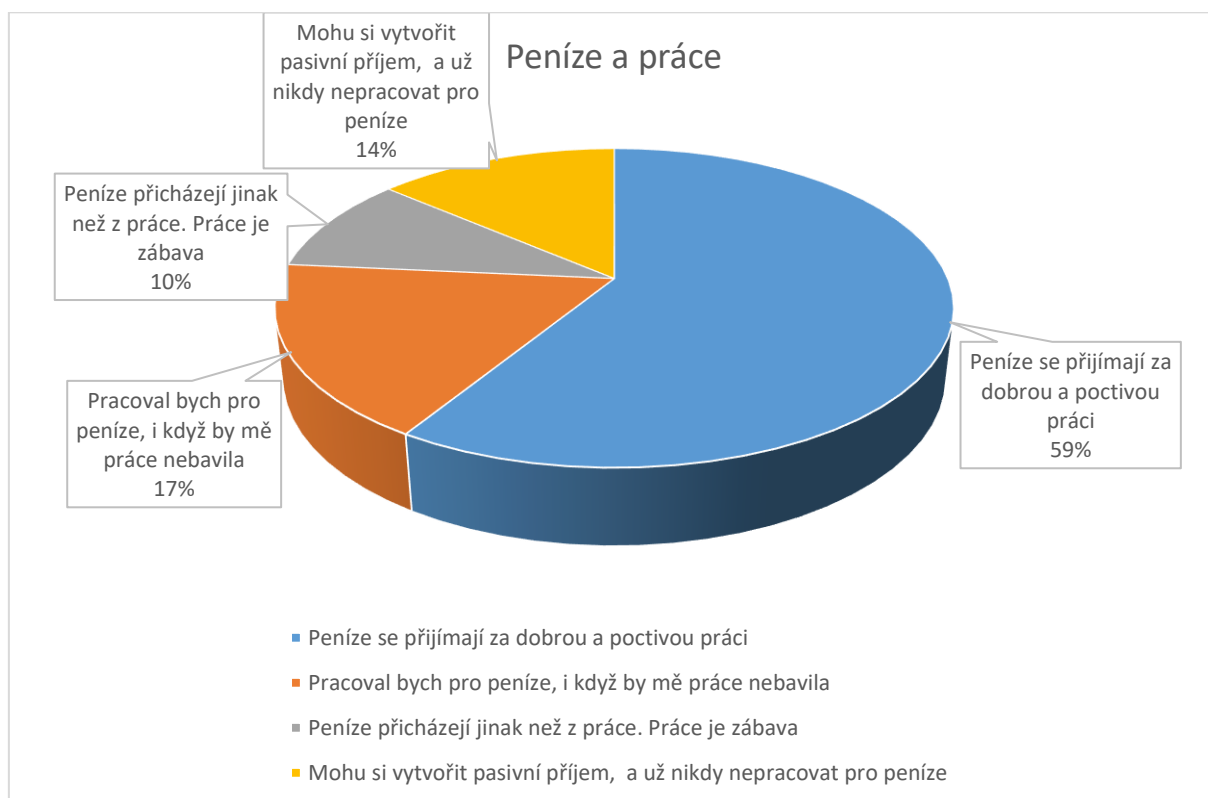
Další čtvrtina zde označila odpověď, že peníze jsou pouze prostředek k dosažení cílů. Bohužel, děti s tímto programem také nemají hezké vyhlídky pro přitáhnutí bohatství do svého života. Již jsem tento problém také popisoval výše, konkrétně v kapitole *Programy v mozku*. Pro připomenutí si můžete v tvrzení „peníze jsou pouze prostředek k dosažení cílů“ slovo *peníze* zaměnit za slovo manželka, manžel, matka, otec, děti, cokoliv a zkuste si tvrzení znovu říct. Přesně takto se cítí i peníze a jistě mi dáte za pravdu, že byste s takovým člověkem nebyli, který by o vás smýšlel jen jako o prostředku.

Pro 27 % dotazovaných dětí představují peníze svobodu a nové možnosti. Tohle je kvalitní program. Tyto děti si uvědomují důležitost peněz a vědí, že peníze jim mohou otevřít mnohé dveře do vyšších tříd a lepšího života. Tyto děti si uvědomují, že je lepší peníze mít než nemít a ve svém životě budou pracovat na tom, aby je vždy měly.

Když to shrnu, tak asi tři čtvrtiny dotazovaných dětí si programuje budoucnost jako trápení se s penězi a pro peníze, zatímco jen asi čtvrtina bude hledat různé jiné a lepší způsoby, jak peníze získat, než ty, které je naučila společnost.

8.8 Peníze a práce

V poslední otázce svého dotazníku jsem se ptal na otázku „ Jaké tvrzení je ti nejbližší ve vztahu peníze a práce?“ Pojďme se opět podívat na graf, který charakterizuje procentuální podíl jednotlivých počtů odpovědí.

Graf č. 8 – Peníze a práce

Tento graf naprosto odpovídá a kopíruje předchozí odpovědi, které jsem uvedl již dříve. Více než polovina dotazovaných dětí (59 %) odpovědělo, že peníze se přijímají za dobrou a poctivou práci. Bohužel, musím konstatovat, že tyto děti budou celý život pracovat pro peníze, a to tvrdě pracovat, a cokoliv jiné k nim přijde za příležitosti, kde by bez práce mohly mít peníze, budou to brát za podvod. Když jsem se ptal, jaký je nejlepší způsob, jak zbohatnout, 44 %

dotazovaných žáků odpovědělo, že je to práce. Všichni tito, plus pár dalších, odpověděli na tuto otázku právě odpovědí, že peníze se vydělávají poctivou prací. Je třeba těmto dětem ukázat příběhy bohatých a říct jim, že peníze nepocházejí z práce, a že ještě nikdy nikdo prací nezbohatl. Více se k tomuto ještě vyjádřím v následující kapitole.

Ukázali jsme si výsledky dotazníku, zhodnotil jsem každou otázku zvlášť, nyní se přesuňme k další kapitole, která bude zaměřená na akční kroky, které vedou k finanční gramotnosti a svobodě.

9 Akční kroky

Při psaní této práce mě napadá jedna věc: Je spousta různých knih napsaných na téma finanční gramotnosti, jak být úspěšný, jak zbohatnout, zkrátka seberozvoj. Je spousta napsaných diplomových prací na téma finanční gramotnost, je mnoho článků, je mnoho společností, které se touto oblastí zabývají. A všichni jistě cítíme, že je zapotřebí dostat finanční vzdělání do škol, a to na vyšší úroveň, než je teď.

Školství je jeden z nejpomalejších oborů, co se akceptace změn týče. Pedagogové neradi dělají změny, velice neradi. Ve školství jsou přijaty změny jednou za padesát let. Pomalejší je už jen stavebnictví, kde se přijmou změny jednou za sedmdesát let. Čísla jsou v průměru. Přitom si myslím, že školství by mělo akceptovat změny jako jeden z nejrychlejších oborů, protože zde přece učíme děti a vychováváme je. Děti, které jednou budou mít život ve svých rukách a podle nich se bude řídit vývoj společenský, ekonomický, politický... Naše děti by měly mít aktuální a nové informace. Ne informace padesát let staré. Měly by se učit aktuální stav dění, ne situaci, která zde byla před padesáti lety.[6]

Hodně prací psaných na různá témata, jakýchkoliv prací, končí jen u toho, že jsou napsány, odevzdány, přečteny a obhájeny. Jen málo z nich se dostane do rukou zajímavým lidem, kteří jsou ochotni udělat akční kroky směrem k transformaci, aby bylo něco jinak. Pokud chcete jinou situaci, musíte také něco jiného dělat. Rozhodl jsem se tuto kapitolu věnovat praktickým krokům, co udělat, aby finanční vzdělání ve školách mělo větší prestiž, bylo kvalitnější a přinášelo opravdovou hodnotu. Nejedná se o konkrétní postupy, nepíšu zde recept, jak přesně věci dělat. Věřím v lidský potenciál a kreativitu, ale rozhodl jsem se zde napsat konkrétní činnosti, akce, které je třeba udělat, pokud je naším zájmem rozvoj potenciálu v dětech, příprava dětí na budoucnost, a hlavně pokud chceme štěstí lidí. Pokud si teď říkáte, že tohle patří mezi priority, cíle či hodnoty, které vyznáváte, ale nebudete ochotni udělat dané změny, pak jste lhář. Žijete něco jiného, než říkáte. Takže pojďme na to.

Jako první krok, který je potřeba učinit, je ten nejtěžší krok. Proto ho píšu jako první. Pokud nedojde k naplnění této akce, vše ostatní je zbytečné. Jak jsem říkal na začátku této kapitoly, pedagogové neradi dělají změny. Řeknu to narovinu, budu přímý. Pedagogové jsou suchaři a konzervy. Mají strachy udělat něco jinak, žijí svoje ustrašené životy a naprosto všechny jejich akce jsou za účelem, aby měli jistotu. O nic jiného jim nejde. Chtějí jistotu, a pokud by něco zavánělo špetkou rizika, mají pocit, že to není pro ně. Tak upřímně, přátelé, takoví lidé mají učit naše děti? Opravdu jste v souladu s tím, že tito lidé vychovávají vaše děti,

každý den jim programují mysl a předávají vzorce myšlení, které jim budou potom ovlivňovat život? Je třeba transformace ve školství. Je třeba, aby pedagogové byli akčnější, s více dávkou energie. Je třeba, aby zkoušeli, učili se, vzdělávali se, více než dnes. Je třeba, aby na sobě dennodenně makali. Pedagog by měl být člověk na špičce, jako mentor. Potřebujeme pedagogy, kteří jsou ochotni přijímat nové změny, kteří jsou ochotni hned reagovat na trh, hned dělat něco nové, učit nové věci, dělat ve svém životě nové věci. Potřebujeme přizpůsobivé lidi, kteří budou reagovat ihned. Ne za padesát let! Uvědomme si to, je to opravdu velice důležité, abychom měli na pedagogických pozicích právě takové lidi. A pokud se vám zrovna tohle nezdá, pokud k tomuto máte nějaké logické důvody, proč tohle nedělat, něco vám povím – logické důvody = nulová akce. A jsme zase na začátku, takže kdy mě budete akceptovat, až za padesát let? Zkuste se zamyslet, jestli nejste vy sám konzerva, která přestala přijímat změny a jestli náhodou již nejste zhýčkaní pohodlím a nechce se vám opouštět komfortní zóna.

Vzniká zde fenomén *Blbý alenáš*. Když jsme byli malí, měli jsme veliké cíle, ohromné sny a byli jsme rozhodnutí je naplnit. Pak ale přišel zvrát, něco se stalo, a my jsme přestali věřit ve svoje sny, přestali jsme se je snažit naplňovat a začali jsme dělat ty věci, které nám tvrdí, že musíme dělat, protože jsou důležité pro společnost. A přesně tohle se stalo, tohle je ten důvod – Začali jsme poslouchat jiné.[15] Opět se vracím k prvnímu konceptu – *Koho posloucháte?* Byli to pedagogové, staré konzervy a suchaři, lidé, kteří žijí ve strachu a celý jejich život je o hledání jistot, kteří nám řekli, že tohle dělat nemůžeme. Byli to oni, kteří nás donutili vzdát se svých snů, a co víc, donutili nás uvěřit, že své sny nedokážeme naplnit. Tyto lidi jsme poslouchali, a nyní posíláme naše děti do škol, za těmito stejnými lidmi, aby jim nalili stejné smetí do hlavy, jako nám před lety.[12] Tohle opravdu chceme?

Takže jak jsem říkal, pedagogové by měli místo jistot vyznávat svobodu. Tohle by měla být jejich hodnota, jistoty by neměli patřit do systému hodnot pedagogů, kteří učí finanční gramotnost. Nejde to do sebe. A tito lidé by potom měli být akčnější, s větším elánem, přizpůsobivější a otevření novým myšlenkám a novým možnostem.

Jakmile pedagogové transformují své myšlení, začnou ve svých životech dělat jiné věci, než jaké dělají do teď, pak můžeme přejít k akčnímu kroku č. 2. Tím je transformace programů v mozku u dětí, které vzděláváme. Již jsem psal, že existuje Institut Neurorestart, kde za určitý poplatek máte přístup k transformačním kurzům na určité oblasti. Peníze mezi ně patří. Je třeba takový neurorestart provádět i na hodinách a obecně ve škole. Může to být různými formami. Můžou učitelé být členy Neurorestart Institutu, jistě se pár takových najde již teď, kteří jsou

členy, a tito lidé jistě změnu uvítají. Doporučil bych všem pedagogům, aby se těchto kurzů zúčastnili. Takže, pedagogové se mohou takového kurzu zúčastnit, a poté prvky z něj, které považují za důležité (všechny) aplikovat na svých hodinách. Tímto mohou dětem otevřít oči, mohou jim pomoci transformovat programy v mozku, otevřít mysl a nasměrovat je tak na cestu ke svobodě – finanční i jakékoliv jiné.

Další možnost je kontaktování přímo Jiřího Vokáče Čmolíka, zakladatele Neurorestart Institutu a autora programů Neurorestart. Je možné přijít s tímto člověkem do kontaktu a domluvit s ním spolupráci se školstvím tak, aby vytvořil vzdělávací kurzy pro naše děti, které by jim transformovali programy v hlavě. Ať už na peníze či cokoliv jiného. Výběr je ohromný. Teď si asi říkáte, že nic z tohoto ve školství nepotřebujete. Žádné takové programy, žádného Čmolíka, o kterém se píše, že je šarlatán a podvodník. Máte otevřenou mysl nebo jste jen konzervy?

Další možností, jak dostat transformaci programů v mozku do škol je, že by finanční gramotnost vyučovali bohatí lidé. Mohou to být podnikatelé, investoři, úspěšní lidé, které známe a máme je okolo sebe. Že neznáte? Podívejte se pořádně, jistě tu jsou. Kolem každé z nás se tito lidé pohybují. Takoví lidé si však svého času velice cení, a proto zaplatit je, je pro školu nereálné. Je tu i možnost, že to mohou být pedagogové, ale takoví, kteří mají transformovanou mysl. Pedagogové, kteří mají „čisté“ programy na peníze, investují své peníze a jsou zapojeni i do nějakého byznysu, kterému se věnují. Musí se jednat o lidi, kteří dělají všechny činnosti a věci, o kterých finanční gramotnost je. Tudíž musí se jednat o lidi, kteří konají, aby dosáhli finanční svobody a dosáhli tak situace, kdy mohou přestat chodit do zaměstnání, a přesto se nemusí starat o své výdaje. Může to být kdokoliv, ale jen tito lidé by měli učit naše děti finanční gramotnosti.

Zde teď může vyvstat otázka, že pokud budeme mít takové lidi, a jedná se o velmi kvalitní lidi, tak tito lidé dřív nebo později opustí zaměstnání, protože do něj již nebudou muset chodit, a čtyři z pěti lidí dělají práci, která je nebaví, a tak si do školy budeme muset hledat nové kvalitní lidi, kteří zde budou zase jen chvíli a postupem času, když tohle naučíme i naše děti, tak to tak budou dělat, až nezbydou žádní zaměstnanci, a co pak? Jednoduchá odpověď, jaký je vaše ochota dělat změny? Jste otevření lidé s cílem mít kvalitní finanční vzdělání ve školách nebo jen stará konzerva? Školství potřebuje neustále nové lidi, aby se točila a měnila energie, to je přesně to, co je nyní potřeba. A další věc – zaměstnanci ještě dlouhou dobu budou. Neříkám, že budou navždy, protože i tato forma otrokářství jednou skončí, ale ještě nějakou

dobu to bude fungovat. Je mezi námi 95 % konzerv, lidí uzavřených, co mají strach, a celý jejich život je o hledání jistot a kladení si otázek „co kdyby.“ Možná do nich patříte i vy. To musíte vědět jen vy. Každopádně, devatenáct lidí z dvaceti řekne, že je to hloupost, že oni nemůžou investovat, nemůžou dělat i byznys při práci, oni nemůžou dosáhnout finanční svobody, a jejich důvod? Je to rizikové, nemají zde svou jistotu. Nemusíme mít strach, přátelé, o to, že by to takto dělal každý a my potom neměli kvalitní zaměstnance. Ale na finanční gramotnost potřebujeme lidi, kteří nemají zaměstnaneckou mysl. 95 % lidí je jako výplň v našem životě. Jedná se o lidi bez života – ráno jdou do práce, pak přijdou domů, pustí si televizi a večer jdou zase spát. To je výplň. Kdo je to naučil? My, pedagogové! Tito lidé mají svou jistotu. A takoví lidé budou i nadále zaměstnanci. Pokud však chceme jinou budoucnost, musíme TED udělat něco jinak. Rozumíte tomu?

Takže, tím, že bude naše děti vzdělávat člověk, který je bohatý, nebo investuje nebo ještě pracuje na byznysu, prostě člověk, který má „čisté“ programy na peníze v hlavě, je otevřený novým možnostem a přizpůsobivý, už jen kontakt s ním dokáže transformovat programy v ostatních mozcích. Jistě jste se již někdy setkali s člověkem, který vás doslova nakazil pozitivní energií, cílili jste se super po setkání s ním. A taky jste se jistě všichni setkali s člověkem, který vám vaši energii vysál. Byl negativní a vy jste se po jeho odchodu cítili unavení. To je přesně to, o čem zde mluvím. Všichni máme tzv. zrcadlové neurony. Nachází se v čelní lebce a po spáncích. Jedná se o neurony, které nám zrcadlí naše okolí, takže lidi, se kterými se stýkáme, činnosti, které děláme atd. Pokud se budeme stýkat s negativními lidmi, budeme sami negativní. Pokud se budeme stýkat s pozitivními lidmi, budeme pozitivní. Tohle mají za následek zrcadlové neurony.

Takže my potřebujeme, aby naše děti přišly do kontaktu s bohatými a úspěšnými lidmi, protože jen díky přítomnosti těchto lidí, se transformují programy v mozcích dětí na peníze. Jakýmkoliv způsobem, výše popsaným nebo jiným, doved'te úspěšné a bohaté lidi do školství, ať zde přednáší a mluví o finanční gramotnosti. Ne jednou za rok nebo jednou za pololetí, ale každý týden, v danou hodinu, na hodině finanční gramotnosti. Jen díky tomu, že budou naše děti v kontaktu s lidmi finančně gramotnými (lidmi, kteří vědí a také konají), zažijí restart v hlavě.

Sami učitelé se musí stát těmi, kteří nejenom ví, ale i konají, protože jak už jsem říkal dříve, vědět a nedělat znamená nevědět. Učitelé musí sami ve svém životě žít podle toho, co sami dělají. Mimochodem, tohle je další akční krok, aby učitelé žili to, co učí na svých

hodinách. Je třeba, aby investovali své peníze. Nemluvím zde o tom, že by učitelé měli investovat na Newyorské burze nebo že by měli jít do rizikových investic. Ale mluvím zde o jednoduchém investování, o které se nemusejí nijak hodně starat. Na českém trhu je spousta produktů, které jsou bezpečné, nabízí zhodnocení do deseti procent ročně. Jedná se o podílové fondy, realitní fondy, komodity, doplňkové penzijní spoření je také svým způsobem investice. Učitelé by měli mít tyto produkty sjednané, měli by zhodnocovat své peníze, a tohle by měli učit naše děti. Mělo by platit pravidlo, že neučím nic, co sám nepoužívám a s čím sám nemám vlastní zkušenost. Tohle vnímám jako další akční krok, který je nezbytný k tomu, abychom ve školství měli kvalitní hodiny finanční gramotnosti. Tento krok vychází z prvního konceptu, o kterém mluvím snad v celé diplomové práci – *Koho posloucháte?*

Kromě investic by učitelé měli dělat nějaký byznys. Měli by rozvíjet své sítě, budovat pasivní příjem. Investicemi, které jsem popsal výše je pasivní příjem na velmi, velmi dlouhou dobu, pro někoho až nedosažitelný. Je to díky pomalému zhodnocování. Finanční gramotnost však má vést k osamostatnění, nezávislosti, svobodě. Pokud ji učitelé chtějí učit, měli by sami mít svobodu jako nejvyšší hodnotu a měli by také podnikat kroky, aby jí dosáhli. To znamená při učení dělat byznys. Nemusí se jednat o starý model podnikání, kdy by vedli společnost, protože tohle podnikání je velice rizikové a časově náročné. Učitelé se mohou zapojit do nového modelu 21. století, čímž je MLM neboli Síťový marketing. Jedná se o bezpečný model, podnikání bez rizika a jediné co k tomu je potřeba je čas, který může být klidně pár hodin týdně. Jde o to, aby učitelé podnikali tyto kroky, protože získají zkušenosti přímo z praxe, už nebudou jen „vědět“, ale budou i KONAT. A to je důležité. Dnes je na trhu spousta firem na bázi MLM, od finančních produktů, přes vinařství, čistící produkty, doplňky stravy až po cestování. Je na každém učiteli, co s ním nejvíce rezonuje a co by si vybral. Každý učitel finanční gramotnosti by jednou měl dosáhnout finanční svobody, tzn. že by pracoval už jen proto, že sám chce, ne proto, že musí, protože potřebuje peníze. Takto sám na sobě dokáže, že co učí naše děti, opravdu funguje.

Ještě jedna poznámka k MLM. Tyto systémy mají nejlepší vzdělávací semináře a eventy na světě. Každý kvalitní MLM má i kvalitní vzdělávací systém. Učitelé se mohou dále vzdělávat, čerpat inspiraci právě z těchto akcí. Obvykle na těchto akcích školí ti nejúspěšnější lidé, se kterými účastníci školení přijdou do přímého kontaktu. Učitelé se tak mohou dostat k milionářům či miliardářům, ať už v Českých korunách či jiné měně.[14] A jak jsem psal výše, když přijdete do kontaktu s bohatým a úspěšným člověkem, co se stane? Ano, správně, zažijete restart ve své hlavě.

Další akční krok se týká spíše omezení. Přestaňme naše děti učit, že musí pracovat pro peníze, nebo ještě hůř, říkat jim, že mohou zbohatnout pouze prací. Učíme naše děti, že když je někdo bohatý, jistě svého bohatství nenabyl legálně, musí tedy být jistě podvodník. Přestaňme s tím okamžitě. Tohle říkají lidé, kteří jsou na mizině. Co oni o tom asi mohou vědět? Pokud tohle říkáte taky, kriticky a upřímně se podívejte na vaši finanční situaci. Přežíváte jen z měsíce na měsíc nebo dokážete bez zaměstnání žít třeba rok, dva, nebo i více na stejné životní úrovni?[8]

Všechno je společně propojené. Tyto akční kroky jsou jako řetěz, kdy musí být každé oko řetězu kvalitní, jinak nemůžeme pokračovat dál. Chci tím říct, že nelze udělat jen nějaké akční kroky, které jsem teď popsal, ale pokud chceme kvalitní hodiny finanční gramotnosti, pokud nám jde o kvalitní učitele finanční gramotnosti, a hlavně, pokud chceme, aby naše děti byly finančně vzdělané a měly se ve svém životě skvěle, je třeba splnit všechny výše popsané akční kroky. Pokud k tomu dojde, omezení, které jsem zrovna popsal nebude ani potřeba nijak zavádět. Učitelé to pochopí sami, že bohatí lidé nejsou zlí, že peníze nejsou kořenem zla, ale právě naopak je to chudoba, ze které pochází všechny zločiny a křivdy. A pokud se tak stane, sami učitelé přestanou děti programovat na to, že bez práce nejsou koláče. Jejich výuka potom bude více zaměřena na možnosti, jak mohou děti vytvořit systém, ze kterého jim měsíčně budou plynout peníze jako pasivní příjem. Dává vám to smysl?

Shrnu akční kroky: Transformace programů v hlavě. Musíme začít u sebe samotných, u učitelů, které učí naše děti finanční gramotnost. Poté je třeba transformovat programy v mozku i u dětí. Je spousta způsobů, které zde již zmiňovat znovu nebudu. Další akční krok je vzdělávat se od bohatých a úspěšných lidí. Přestaňme následovat lidi, kteří sice mají doktoráty a tituly, ale ve svém životě nežijí to, co učí. Je třeba učit se od lidí, kteří si prošli životem, něčeho dokázali, zbohatli, vybudovali systémy. Tito lidé nám mohou předat opravdové bohatství, a to jsou vědomosti. Ukážou nám chyby, které udělali, takže my jim můžeme potom předcházet. Další akční krok je přijetí nových podmínek na světě. Musíme přestat žít v průmyslové době. Nyní je doba informační a přechází v dobu transformační. Dnes, kdo má informace a dokáže je použít, má čisté programy, tak vyhrává. Je tedy nesmysl učit děti historii. Učit je obchodní modely padesát let staré. Je třeba přijmout nové podmínky. Musíme přijmout, že svět se změnil, styl podnikání se změnil, a tohle je třeba naše děti naučit. Další akční krok – učitelé musí žít to, co učí naše děti. My všichni musíme žít to, co učíme. Je třeba, aby učitelé začali investovat své peníze a při práci začali budovat byznys, popřípadě dělali různé akční kroky, které vedou k dosažení finanční svobody. Je to nezbytné.

9.1 Transformace vzdělávacího systému

Poslední akční krok, který způsobí revoluci v oblasti vzdělávání – Přestaňme produkovat zaměstnance, ale rozvíjejme v dětech kreativitu a potenciál a učme je podnikat, investovat, postavit se na vlastní nohy, spolehnout se sami na sebe a dosáhnout svobody a nezávislosti. Momentálně je vzdělání nastaveno na produkování zaměstnanců, kteří jen poslouchají příkazy druhého a 40 let budují byznys někoho jiného. Prodávají svoji energii a svůj život. Uvedu zde pár příkladů, co vede k tomuto programování.

1. Známkování – známkování je jedním z největších problémů, který vede ke snižování sebevědomí a zabíjení potenciálu. Máme zde nastavené, že ti, co mají jedničky, jsou nejlepší a ostatní nejsou tak dobří. Takto to všichni podvědomě říkáme a vnímáme. Když máme ve třídě dítě, které má čtverky a trojky, říkáme o něm, že je slabé. Přitom právě tohle dítě se v budoucnu stává tím, kdo vydělává nejvíce peněz. Líbil se mi jeden citát, který už nevím, kdo řekl, ale zněl asi takto: „Ve škole mě naučili, že 1 je lepší než 5, ale v životě jsem poznal, že mít na účtu 5 milionů je lepší než mít jen jeden.“
2. Domácí úkoly – domácí úkoly jsou také problémem, kterým děláme z našich dětí stroje pro práci, workoholiky, kteří neumí odpočívat a neustále pracují. A již od útlého věku je učíme, aby pracovali pro jiné. Úkoly nedělají pro sebe, ale pro školu, pro učitele, který jim je zadal. Nesouhlasíte? Dobře, pokud tedy dělají úkoly pro sebe, ať jsou dobrovolné, jen pro ty, co si je chtějí udělat. Ale co se stane, když někdo zapomene nebo neudělá domácí úkol? Správně, dostane vynadáno, dostane poznámku atd. Takže pro koho vlastně děti dělají domácí úkoly? Domácími úkoly učíme děti, že si svou práci pro zaměstnavatele máme nosit i domů a pracovat klidně 24 hodin denně. A také děti učíme, že nejprve musí udělat všechnu práci, až potom se můžou bavit a odpočívat. Ale nenecháváme jim na odpočinek a zábavu prostor, protože je zásobujeme spoustou domácích úkolů. V praxi potom lidé odpočívají až v důchodu, protože jinak celý život pracují a na ostatní věci nemají vůbec čas.
3. Snažíme se o to, aby všechny děti byly na stejné úrovni. Snažíme se je srovnat. Pokud někdo vyčuhuje z řady, je nějak odlišný od ostatních, je za to pokárán. Učíme děti, aby byly stejné. Učíme je, aby dělaly stejné věci jako ostatní. Tohle je velice smutné a hlavně nelogické. Každá škola, naprosto každá, má ve svých hodnotách, že chtějí rozvíjet dětský potenciál a kreativitu. Veřejně zde říkám,

že všechny školy jsou lháři. Pokud by školy opravdu chtěly rozvíjet kreativitu a potenciál, vážily by si každé individuality u dětí a rozvíjely by u každého to, v čem je dobrý. Jak víme, že ten, kterému nejde přírodopis nebude nadaný na matematiku? My ale chceme, aby uměl všechno. To je nesmysl. Umí snad učitelé všechno? Já studuji pedagogickou fakultu 5 let a můžu říct, že rozumím pouze matematice a informatice. Nerozumím dalším předmětům, a kdybyste mě z nich nyní prozkoušeli, propadl bych. Ale po dětech chceme, aby uměly naprosto vše. A pokud jim něco nejde, tak jim dáváme špatné známky, ponižujeme je, a zabíjíme jejich potenciál, jejich individualitu. Pokud je nějaké dítě kreativní a vymyslí nový postup, který se učitelé nelíbí, je za to potrestán. Zastavme to, tohle nevede k rozvíjejícím lidem. Zabíjíme v dětech vše, co je důležité v životě.

Těmito třemi kroky (je jich mnohem víc, ale tyto jsou nejčastější a nejvíce fatální) děti programujeme k tomu, aby se staly roboty. Učíme je, že svou energii mají předat do rukou jiným lidem, a ony mají jen poslouchat. Učíme je, že neznamenají vůbec nic. Pro školu jsou jen číslo v třídním výkazu, nic víc. Učíme děti zbytečné věci, které v životě nikdy nebudou potřebovat, ještě k tomu neověřené informace. Učí se o dinosaurech a vzniku planety, učitelé se považují za odborníky na tuto problematiku, ale jediné, co udělali je to, že nastudovali knihu. Hodnotíme děti podle určitých tabulek, srovnáváme je spolu, veškeré tabulky však vymysleli učitelé. Jak chcete vzájemně porovnávat dub a bambus? Jedná se o dva odlišné stromy, každý je naprosto jiný, má jiné vlastnosti a vy je chcete porovnávat? Ne? Tak proč vzájemně porovnávat děti, když je každý jiný a proč je hodnotíme. Máme určité normy, říkáme, že tento žák je normální, tento se tomu vymyká. Přemýšleli jste někdy, odkud pochází slovo „normální“? Jedná se o dané normy, které musí každý splňovat. Slovo pochází z technických oborů, kde mají normalizované součástky na stroje. Každý potom ví, jakou má vyrobit danou velikost a existují stroje, které samy vyrábí takovou velikost. Je to totiž norma. A my se snažíme, aby všechny děti byly normální, tzn. stejné. A abychom toho dosáhli, musíme je vnitřně zabít. A veřejně tomuto procesu říkáme edukace.

9.2 Učme kvalitní věci

Na závěr si dovoluji napsat ještě pár věcí, které je třeba, aby se na hodinách finanční gramotnosti učili. Jedná se o kvalitní věci, které by děti měly znát. Když jsem si procházel učebnice finanční gramotnosti, ze kterých se děti vzdělávají, v žádné jsem nenašel tohle učivo, které zde teď napíšu, o kterém jsem přesvědčen, že by zde mělo být zařazeno. A nejen jako

doplňk k tomu, co už učíme. Mělo by se jednat o hlavní učivo, co budeme děti učit. Jedině kvalitními informacemi dosáhneme kvalitního výsledku – finanční stabilita a svoboda naše a našich dětí.

1. Aktiva a pasiva – Nikde, opravdu nikde, nikde, nikde v učebnicích finanční gramotnosti pro děti se nepíše o rozdílu mezi aktivy a pasivy. Sami jsme mohli vidět výsledek v dotazníku, když jsem položil úkol na rozdělení aktiv a pasiv. Přitom je tohle ten největší základ finanční gramotnosti. Pokud nenaučíme základy, nemůžeme pokračovat dál. Aktivy a pasivy by měla začínat naprosto každá učebnice.
2. Cashflow – Když děti zvládnou problematiku aktiv a pasiv, mohou přejít dále, a to je cashflow. Je třeba, aby děti pochopily, jak proudí peníze, odkud kam. Zde bych se zaměřil na to, aby si každé dítě umělo napsat svůj cashflow (měsíční nebo i delší) a umělo ho také číst. Děti musí umět číst výkazy cashflow, je to základní přehled o tom, kde jim proudí jejich peníze.
3. Desátek – V této situaci již děti rozumí problematice aktiv a pasiv a umí tvořit a číst cashflow. Nyní je třeba, abychom jim naprogramovali investorskou mysl. To znamená, že budou přemýšlet jako investoři. Nepotřebují k tomu peníze ani věk, jde o způsob uvažování. Co je svaté, a co ctili už i staří Babylóňané a dnes to využívají všichni bohatí lidé, je odkládat si 10 % z každého příjmu, který dostanu. Pokud děti dostávají kapesné každý měsíc 500 korun, 50 korun si odloží zvlášť do obálky. Z každého příjmu se musí děti naučit odkládat si 10 %. Je to svatý zákon, a hlavně těchto 10 % potom dětem přinese miliony dalších peněz. Investorská mysl je více hlubší, rozdělená na více účtů, ale pro vzdělání dětí postačí těchto 10 %. Další rozdělení již pochopí nebo si vytvoří samy. Nám jde o to, abychom je připravili.
4. Již děti chápou, že si mají odkládat peníze z každého příjmu. Nyní je třeba, abychom jim řekli, co je to inflace. Je třeba říct jim upřímně, že když si budou peníze strkat pod polštář, jak se říká, přijdou o ně z důvodu znehodnocení. V této fázi musíme děti naučit, kam peníze dávat, aby se minimálně neznehodnotily. K tomu slouží představení základních finančních investičních produktů, které jsou dostupné na českém trhu. Jedná se o akciové podílové fondy, realitní fondy, investice do zlata či jiných komodit, doplňkové penzijní spoření. Nebudu zde psát o každém produktu informace, protože to není mým cílem. Zde jistě cítíme,

že je opravdu důležité, aby sami učitelé využívaly tyto finanční nástroje, protože jinak by absolutně nevěděly, co mají dětem říkat. Jediné co, tak by opakovali nějaké věty z učebnic. Zde je zapotřebí, aby těmto produktům rozuměli, protože je sami využívají a mohli třeba dětem ukázat i své výkazy.

5. Teď děti ví, jak zhodnotit své peníze, ale je třeba říct, že se je musí naučit také vydělat, protože kapesné nebudou mít věčně a zaměstnání nepřichází dlouhodobě k úvahu. Zde je třeba dětem vysvětlit, že práci ještě nikdy nikdo nezbohatl a práce není prostředek k tomu, jak zbohatnou. Nebyl, není a nikdy nebude. Zde přichází na řadu seznámení se s pár bohatými lidmi (nemusí být ani osobní) a ukázání, jak tito lidé zbohatli. Děti musí pochopit, že je zapotřebí vytvořit systém. Zde se musí mluvit o firmách, jak se buduje podnikání, a teď to nejdůležitější, musí se zde do hloubky probrat systém MLM jako jeden z nástrojů (nejméně rizikový a nejvíce úspěšný) jak vytvořit systém a vybudovat si tak pasivní příjem.
6. A nakonec, dostáváme se do bodu, kdy děti tomu rozumí, a budou to takto v budoucnu ve svém životě i aplikovat. Pokud to tak budou opravdu dělat, zbohatnou a dostanou se do bodu, kdy budou mít spousty peněz a budou chtít jistě rozběhnout něco svého, protože i MLM je práce ve firmě, v systému, který již někdo vytvořil. Proto zde je třeba naučit děti typy společností (hlavně *s. r. o.* a *a. s.*). Prakticky dětem vysvětlit a ukázat, jak takovou společnost založí, jak se taková společnost vede, jaké jsou výhody PO a jaké nevýhody. A hlavně nás zde čeká problematika úvěrů a hypoték. Zde je ten nejlepší čas, kdy tyto informace dětem předat, protože děti již chápou, že si nebudou půjčovat na pasiva. Nyní je dobré také dětem předat informace o tom, jak snadno a k vyšší výši se dostanou úvěru, pokud si zažádají přes firmu. Celou problematiku obchodních společností a úvěrů a hypoték je třeba dětem předat.
7. Po těchto šesti informačních blocích můžeme děti seznámit s daněmi a úlevy na daních. Opět můžeme srovnat FO a PO. Plátce a poplatníka daní. Problematika daní je také velice důležitá pro další finanční aktivity každého jedince ve svém životě.

Možná si teď říkáte, jak to vše učit, kdy začít a jak dlouho dané téma učit? Začněme hned. Aktiva a pasiva proberme hned v první hodině finanční gramotnosti. Jak to učit? Ze jistě vidíme, že je opravdu nesmírně důležité, aby učitelé sami aplikovali všechny tyto věci u sebe

v praxi, protože jinak nepředají kvalitní informace. A jak dlouho? Individuálně. Je nesmírně důležité nehnout se z místa na další téma, dokud to jedno nebude hluboce a celistvě pochopeno. Problematika finanční gramotnosti nelze učit jako dějepis, přírodopis či cokoliv podobného. Nezapadá do starého modelu školství. Je třeba ji učit jinak. Lépe a kvalitněji. Definice bláznovství zní: „Dělání neustále stejné činnosti a očekávání jiného výsledku.“ Chceme něco změnit? Chceme finančně vzdělané děti? Udělejme něco jinak. Informace jsem nyní předal. Napsal jsem vše upřímně, přímě a tak, jak to sám vnímám. Psal jsem také ze svých zážitků. Další kroky jsou již na lidech, kteří tuto práci čtou. Záleží na nich, jak se k problematice finanční gramotnosti ve školství postaví.

10 Závěr

Nacházíme se zde na konci celé práce. Ovšem jedná se opravdu o konec nebo je to začátek? To už si musíme odpovědět každý sám. V této diplomové práci jsme se podívali na finanční gramotnost trochu z netradičního pohledu. Nebavili jsme se zde moc o informacích jako takových, ale spíše o postoji a programech v hlavě na peníze, které ovlivňují životy naše a taky našich dětí. Věřím, že po této práci budeme více přikládat váhu na programování dětí, na transformaci jejich programů na peníze spíše než na informační znalosti.

Výsledky dotazníku jasně ukázali, že vzorek, který jsem zkoumal, má z velké části mizerné programy na peníze. A to jsem dotazník dával pouze těm dětem, které mají finanční gramotnost jako předmět ve škole. Nemůžeme říct, že to takto platí u všech, jednalo se o vzorek padesáti dětí, ale můžeme to brát jako zdvižený prst, „pozor“ a můžeme podobným dotazníkem přezkoumat tyto výsledky u většího počtu dětí. Můžeme jen odhadovat, jak to dopadne u většiny. A můžeme jen odhadovat výsledky u dětí, které nemají předmět Finanční gramotnost ve škole. Tyto děti totiž mají nevýhodu oproti ostatním. Nevím, kolik jich je takových, co se ve finanční gramotnosti nijak nevzdělávají, ale tipuji, že to bude velké procento, ne-li většina.

Dnes máme informace a máme také nástroje. Je zapotřebí jednat. Je zapotřebí postavit se současné situaci a přijmout nové momentální podmínky. Přizpůsobit se jim a vytvořit různá opatření. Věřím, že si již teď více uvědomujeme, že starý model „dobře se uč, měj hezké známky a najdi si dobré zaměstnání s výhodami. Až budeš starý, tak se o tebe postará stát.“, již nefunguje. A stejně tak věřím, že si více uvědomujeme, že nefunguje dost dobře ani současný systém výuky, hlavně finanční gramotnosti.

Na závěr diplomové práce jsem napsal pár akčních kroků, které pokud se udělají, povedou k vyšší finanční vzdělanosti našich dětí, a tím i ke vzdělané a bohaté generaci. Sdílel jsem tyto informace. Předal jsem je vám, kteří teď čtete tuto práci. Máte mnohem větší možnosti a moc udělat něco pro současný školský systém a pro děti než já. Jak s těmito informacemi naložíte je nyní na vás. Jak naložíte s touto prací je také na vás. Věřím, že jednou budeme mít vzdělané děti v oblasti financí. A také věřím, že budeme mít bohaté děti. Kéž by tato diplomová práce byla jedním z kroků, které k tomuto cíli vedou.

11 Seznam použité literatury

- [1] *NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ – 2010*. [Online]. Ministerstvo financí ČR, květen 2010. Dostupné na WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf
- [2] *NUMERICKÁ GRAMOTNOST DOSPĚLÝCH: KONCEPTUÁLNÍ RÁMEC PRO PIAAC*. PIAAC – Mezinárodní výzkum dospělých. [online]. Březen 2009. Dostupné na WWW: http://www.piaac.cz/attach/matematicka_gramotnost.pdf
- [3] NOCAR, D. Financial Literacy Standard at Elementary Schools in the Czech Republic. In Billich, M. MATHEMATICA IV, Scientific Issues. Ružomberok, Slovensko: VERBUM - Catholic University in Ružomberok Press, 2012. ISBN 978-80-8084-954-2.
- [4] ALTMANOVÁ, J. a kol. *Gramotnost ve vzdělávání – příručka pro učitele*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.
- [5] KIYOSAKI, Robert T. a LECHTER, Sharon L. *Bohatý táta, chudý táta: co bohatí učí svoje děti a chudí a střední vrstvy ne*. Praha: Pragma, 2001. 214 s. ISBN 80-7205-822-3.
- [6] KIYOSAKI, Robert T. *Zvyšte své finanční IQ – starejte se o své peníze lépe*. Pragma 2008. 240 s. ISBN 978-80-7349-127-7.
- [7] KIYOSAKI, Robert T. a LECHTER, Sharon L. *Cashflow kvadrant: zaměstnanec, samostatně výdělečně činný, majitel podniku, investor--: který kvadrant je pro vás nejlepší?*. Praha: Pragma, 2001. 290 s. ISBN 80-7205-853-3.
- [8] VOKIEL ČMOLÍK, Jiří. *Mít, či nemít? Peníze*. Vyd. 1. [Praha]: J. Vokáč Čmolík, ©2014. 154 s. ISBN 978-80-260-5914-1.
- [9] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (aktuální znění k 1. 9. 2010). [online]. Metodický portál RVP, 1. Říjen 2010. Dostupné na WWW: <http://vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>
- [10] *Finanční gramotnost – Doporučení, inspirace a náměty* [online]. Metodický portál RVP, 30. květen 2014. Dostupné na WWW: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6461>
- [11] *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. [online]. MŠMT, prosinec 2007. Dostupné na WWW: http://www.msmt.cz/UPLOADS/soubory/zakladni/SP_SBFG_2007_web.pdf

[12] *Your wish is your command*. TRUDEAU, Kevin. [CD-ROM]. Leden 2013. Dostupné i online na WWW:

<https://www.youtube.com/watch?v=qTTeXzQxB2g&index=1&list=PLPbZ4SzygMfdx9yRpeITcuBGcRHngKNMG>

[13] Slovník účetních pojmů: překlad z ČJ do AJ a NJ: výklad českých pojmů: slovní spojení používané v praxi. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006. 314 s. ISBN 80-7357-197-8.

[14] KIYOSAKI, Robert T., FLEMING, John a KIYOSAKI, Kim. *Byznys pro 21. století*. Praha: Pragma, ©2011. 180 s. ISBN 978-80-7349-285-4.

[15] VOKIEL ČMOLÍK, Jiří. *Trhák, aneb, 21 kapitol o vašem mozku*. Praha: Inner Winner, 2013. 185 s. ISBN 978-80-260-6099-4.

[16] NOCAR, D. Finanční gramotnost na prvním stupni základní školy. In *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Paedagogica, Mathematica VIII*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISSN 0862-9765.

12 Přílohy

12.1 Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Cashflow kvadrant

12.2 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Standard finanční gramotnosti pro 1. stupeň ZŠ

Tabulka č. 2 – Standard finanční gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ

12.3 Seznam grafů

Graf č. 1 – Správnost odpovědí

Graf č. 2 – Co byste udělali s 1000 Kč?

Graf č. 3 – Nejlepší způsob, jak zbohatnout

Graf č. 4 – Nejrychlejší způsob, jak být bez peněz

Graf č. 5 – Důležitost peněz

Graf č. 6 – Tvrzení o penězích

Graf č. 7 – Peněžní svoboda

Graf č. 8 – Peníze a práce

12.4 Vzor dotazníku

1. Rozděl na aktiva a pasiva: Auto, dům, ve kterém bydlíš, mobilní telefon, peníze, dividendové akcie, pronajímaný dům, půjčka, placený účet na sociálních sítích, reklama, značka.

2. Pokud bych ti teď dal 1000 Kč, co bys s nimi udělal/a?

3. Jaký je podle tebe nejlepší způsob, jak zbohatnout?

4. Jaký je podle tebe nejrychlejší způsob, jak zchudnout?

5. Jsou podle tebe peníze důležité v životě? Proč?

6. Jaké tvrzení je podle tebe pravdivé? (Zaškrtni jednu z možností)

- Peníze nejsou všechno
- Peníze budou, my nebudeme
- Rozmysli si, kam každou korunu vynaložíš
- Vždy si své peníze chytře rozděl

7. Když se řekne peněžní svoboda, co si vybavíš? (Zaškrtni jednu z možností)

- Prostředek k dosažení cílů
- Nutnost, kéž bychom peníze nepotřebovali
- Svobodu a nové možnosti
- Peníze jsou pouze peníze

8. Jaké tvrzení je ti nejbližší ve vztahu peníze a práce? (Zaškrtni jednu z možností)

- Peníze se přijímají za dobrou a poctivou práci
- Pracoval bych pro peníze, i když by mě práce nebavila
- Peníze přicházejí jinak než z práce. Práce je zábava
- Mohu si vytvořit pasivní příjem, a už nikdy nepracovat pro peníze

13 Anotace

Jméno a příjmení:	Pavel Šustr
Katedra:	Katedra matematiky
Vedoucí práce:	Mgr. David Nocar, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Finanční gramotnost žáků druhého stupně ZŠ
Název v angličtině:	Pupil's financial literacy at elementary schools
Anotace práce:	Tato práce se zabývá úrovní finanční gramotnosti žáků druhého stupně na ZŠ. Popisuje finanční gramotnost z pohledu neurověd, ukazuje zde, jak působí peněžní programy v mozku na peníze na další život. Výsledky dotazníku ukazují vztah dotazovaných dětí k penězům. Na konci práce jsou uvedeny akční kroky, které slouží ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti na školách.
Klíčová slova:	Finanční gramotnost, finanční vzdělání žáků, ekonomická gramotnost, programy v mozku na peníze
Anotace v angličtině:	This graduation theses deals with the level of financial literacy of older pupils at the elementary school. It Describes financial literacy from the perspective of neuroscience, shown as operating financial programs in brain for another life. Survey results show the relationship of the interviewed children for money. At the end of this graduation theses give action steps that can be used to improve the teaching of financial literacy in schools.
Klíčová slova v angličtině:	Financial literacy, pupil's financial education, economic literacy, programs for money in a brain

Přílohy vázané v práci:	Seznam obrázků Seznam tabulek Seznam grafů Vzor dotazníku
Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce:	Český jazyk